

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dagmar Machálková

Přípravná třída a jejich význam pro budoucí školáky

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Renata Kreuzová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED PART TIME STUDIES

2011 - 2013

DIPLOMA THESIS

Dagmar Machálková

Preparatory class and its purpose for future pupils

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Renata Kreuzová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

Ve Slaném 5. března 2013

Dagmar Machálková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Renatě Kreuzové za odborné vedení při zpracování této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou přípravných tříd. Teoretická část je věnována otázkám školní zralosti a připravenosti a možnostem předškolního vzdělávání dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a je zaměřena na výchovně vzdělávací proces v přípravné třídě. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, ve kterém je zpracováno pět případových studií dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Klíčové pojmy

Asistent pedagoga, předškolní vzdělávání, přípravná třída, sociokulturně znevýhodněné prostředí, spolupráce s rodinou, školní připravenost, školní zralost

Annotation

This thesis deals with the preparatory classes. The theoretical part is devoted to the issues of school maturity and readiness and capabilities of pre-school education of children from socially disadvantaged backgrounds. It also focuses on the educational process in the preparatory class. The practical part consists of qualitative research in which they are processed four case studies of children from socially disadvantaged backgrounds.

Key words

Preparatory class, pre-school education, school maturity, school readiness, socially disadvantaged environment, teaching assistant, working with the family

OBSAH

ÚVOD	8
1 VLIV PROSTŘEDÍ NA JEDINCE	9
1.1 Socializace v rodině	9
1.2 Socializace ve škole	10
1.3 Sociokulturně znevýhodněné prostředí	10
2 PŘEDŠKOLNÍ DÍTĚ	12
2.1 Vstup dítěte do školy	12
2.2 Školní zralost	13
2.2.1 Fyzická zralost	13
2.2.2 Psychická zralost	14
2.2.3 Emocionálně sociální zralost	15
2.3 Školní připravenost	15
2.4 Předškolní vzdělávání	16
2.4.1 Mateřské školy	15
2.4.2 Předškolní kluby	17
2.4.3 Přípravné třídy	17
3 PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY	19
3.1 Legislativa přípravných tříd	19
3.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	20
3.2.1 Vzdělávací obsah	20
3.2.2 Klíčové kompetence	25
3.3 Charakteristika přípravné třídy	27
3.4 Pedagogická diagnostika dítěte	29
3.5 Učitel v přípravné třídě	30
3.6 Asistent pedagoga v přípravné třídě	31
3.4 Pedagogická diagnostika dítěte	31
4 ORGANIZACE VÝUKY V PŘÍPRAVNÉ TŘÍDĚ	33
4.1 Prostorové a materiální podmínky v přípravné třídě	33
4.2 Denní rozvrh v přípravné třídě	34
4.3 Plánování v přípravné třídě	37
4.4 Význam prožitkového učení v přípravné třídě	38
4.5 Rodina	39
4.6 Evaluace v přípravné třídě	40
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	42
5.1 Hypotézy	42
5.2 Metodika výzkumu	43
5.3 Charakteristika sledovaného zařízení	43

5.4 Kazuistiky	44
5.4.1 Kazuistika č. 1 - Pavlík	44
5.4.2 Kazuistika č. 2 - Erik	48
5.4.3 Kazuistika č. 3 - Jirka	51
5.4.4 Kazuistika č. 4 – Helenka	55
5.4.5 Kazuistika č. 5 – Nela	58
5.5 Analýza získaných dat	62
5.5.1 Osobní a rodinná anamnéza	62
5.5.2 Ze zpráv SPC	63
5.5.3 Rozhovor s matkou (otcem)	63
5.5.4 Rozhovor s třídní učitelkou	65
5.5.5 Interpretace výsledků	68
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

Vstup do školy je jedním z důležitých mezníků v životě dítěte. Na dítě jsou kladeny nové požadavky v oblasti učení, pozornosti, samostatnosti. Je proto potřeba, aby byl budoucí školák pro zdárný start ve škole vybaven určitými dovednostmi a znalostmi, aby byl na školu připraven.

Otázkami spojenými se školní zralostí a připraveností se společnost zabývá již řadu let. Především u dětí se sociokulturním znevýhodněním se řeší problém jejich předpokladů k tomu, aby výuka a výchova byly úspěšné. Nízká úroveň vzdělání rodičů, špatné sociální podmínky či nedostatečná motivace ke vzdělání přispívají k neúspěšnému startu povinné školní docházky. U těchto dětí může být vstup do školy začátkem nepřetržitých nezdarů a psychických traumat.

Pro zlepšení přípravy dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí byly otevřeny přípravné třídy. Úkolem přípravných tříd je připravit budoucí školáky tak, aby se naučily postupně překonávat problémy a nedostatky a aby se zapojily do vzdělávacího procesu.

Teoretická část diplomové práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje socializaci obecně a problematice sociokulturního prostředí. Druhá kapitola se zabývá vstupem dítěte do školy, vymezuje pojmy školní zralost a školní připravenost a představuje různé formy předškolního vzdělávání. Třetí a čtvrtá kapitola pojednávají o konkrétní problematice přípravných tříd. Stručně je uvedena legislativa přípravných tříd a Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání. Charakterizuje pedagogický personál, prostředí a organizace práce v přípravných třídách a uvádí mnoho příkladů, které lze využít v praxi. Zdůrazňuje důležitost spolupráce s rodinou.

Výzkumné šetření je zaměřeno na analýzu vybrané přípravné třídy a její vliv na úspěšné zahájení povinné školní docházky. Ke zpracování výzkumu, který je zaměřen kvalitativně, byly jako hlavní metody použity rozhovory a analýza dokumentace sledovaných kazuistik. Výzkumný problém je formulován ve třech hypotézách.

Předškolákům lze jen závidět. Učí se nadšením a bez časové tísně. Všechno je pro ně nové a napínavé. Znamky a prověrky zatím nehrají žádnou roli. Předškoláci si sami ověřují, co se naučili a jsou na sebe pyšní.

Birgit Ebbert

1 VLIV PROSTŘEDÍ NA JEDINCE

Každý jedinec vrůstá do životních zvyklostí dané společnosti a kultury. Každá kultura má své zvyklosti, priority se liší v pojetí jednotlivých kultur. Prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, je hlavním činitelem jeho *socializace*. Pedagogický slovník definuje socializaci jako „*celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specifické lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se do společnosti. Realizuje se především sociálním učením, sociální komunikací a interakcí*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 202). Socializace se uskutečňuje ve společenských a mezilidských vztazích, vzájemným působením osob, skupin, institucí. Socializace je tedy předurčena vnějšími vlivy (Helus, 2007, s. 62), které hierarchizuje podle míry obecnosti:

- sociokulturní rámec,
- tradice, zvyky,
- druzí lidé, interakce s nimi,
- sociální skupiny.

1.1 Socializace v rodině

Nejvýznamnějším socializačním prostředím je rodina, která předává základní model sociální interakce a komunikace. Rané sociální zkušenosti dítěte vytváří základ, který zahrnuje komplex prvních zkušeností s působením sociálního světa. Tyto zkušenosti bývají označovány jako bazální zkušenost. *Rodina tím, jak s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou citovostí je zahrnuje, mu zprostředkovává zvládnání základních vzorců sociokulturního a myšlení. Díky nim dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům* (Helus, 2007, s. 135). Socializace v rodině bývá označována jako *primární*.

1.2 Socializace ve škole

Následuje socializace *sekundární*, v níž sehrává významnou úlohu škola. Do sekundární socializace se promítají jak pozitivní, tak negativní důsledky rodinného působení. Nástupem do školy dostává do nového prostředí, které svými nároky stimuluje jeho další socializační vývoj. Zvládnutí požadavků školy vytváří předpoklady pro získání dalších rolí, škola připravuje dítě k účasti na fungování společnosti. Role školáka je potvrzením významného vývojového pokroku. Dítě ztrácí své výlučné postavení, které mělo v rodině a stává se členem skupiny. V roli žáka je podřízeno učiteli, přijímá dosud neznámé povinnosti a zodpovědnost za jejich plnění.

Důležité je socializační působení vrstevnické skupiny, kdy se dítě učí rozvíjet interakci na souřadné úrovni. Ve vrstevnické skupině se učí navíc spolupracovat.

1.3 Sociokulturně znevýhodněné prostředí

Pojem sociokulturně znevýhodněné prostředí vyjadřuje sociálně nebo kulturně odlišné prostředí, které dítěti znesnadňuje zapojení do hlavního vzdělávacího proudu. Prostředí, do kterého je dítě socializováno a které ovlivňuje jeho psychický, především kognitivní vývoj negativním způsobem. Širší definici poskytuje *Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí* (MŠMT, 2005). Do skupiny dětí sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, jsou zahrnovány děti z rodin, které:

- nepodporují dítě ve školních aktivitách a přípravě na školu,
- mají ke škole neutrální až dokonce záporný vztah,
- nezajišťují dostatečné materiální potřeby dětí,
- žijí na okraji společnosti či jsou sociálně vyloučené,
- se řídí jinými kulturními vzorci než které jsou obvyklé v majoritní společnosti,
- nevytváří pro děti podnětné prostředí.

Sociokulturní znevýhodnění je široký pojem, který zastřešuje řadu problémů. Bývá spojeno s národnostní nebo rasovou odlišností, jazykovou bariérou, nízkým sociálním a ekonomickým statusem, sociálně patologickým prostředím rodiny nebo komunity. Lidé žijící v takto znevýhodněném prostředí často podléhají různým formám *sociální izolace a diskriminace*. Mají proto silnější tendenci komunikovat převážně mezi sebou a vytvářet tak *minoritní subkultury* (Slowík, 2007, s. 35). To má sice určité

výhody – eliminuje se tím jejich sociální deprivace a izolace, ale i negativní stránky – prohlubují se rozdíly mezi minoritou a většinovou společností.

V současné době je pojem „*sociálně kulturní znevýhodnění*“ zakotven v českém právním systému. Dle Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 16. odst. 1. patří děti se sociokulturním znevýhodněním mezi děti se „speciálními vzdělávacími potřebami“ a § 16, odst. 5 stanovuje, že takové děti mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem.

Děti vyrůstající v sociokulturně znevýhodněném prostředí se často potýkají s problémy, mezi které patří:

- frustrace základních potřeb (emočních, vztahových),
- bezprostřední vliv sociálně patologických jevů,
- deviace v etice a v hodnotovém systému,
- absence životních jistot a cílů,
- ztížené podmínky seberealizace a sociální integrace.

Není bez zajímavosti, že ve většině evropských zemích se termín „*sociokulturně znevýhodněný žák*“ neužívá. Jako zastřešující termín je používáno označení „*žák se speciálními vzdělávacími potřebami*“ a termín „*znevýhodněný žák*“ označuje žáka zdravotně handicapovaného (Hadj Moussová In: Bittnerová, 2009, s. 25).

2 PŘEDŠKOLNÍ DÍTĚ

Předškolní věk dítěte je obdobím, kdy dochází k velkým změnám. Trvá od 3 let po nástup dítěte do školy, to znamená do 6 nebo 7 let.

V tomto období se mění tělesná konstituce, objevují se pohlavní rozdíly. Pohyby jsou dokonalejší, jak v lokomoci, tak v manipulaci s předměty. Mnoho odborníků považuje věk do 6 let dítěte za nejdůležitější pro vývoj osobnosti (Matějček, 1996, s. 47) a jsou přesvědčeni, že charakter dítěte je formován právě v tomto období.

Dochází k základům budování socializace, dítě projevuje zájem o styk se svými vrstevníky, vzniká vědomí vlastní identity.

Zdokonaluje se výslovnost, rozšiřuje se slovní zásoba, objevují se složitější věty a souvětí. Dítě je schopno zapamatovat si a zopakovat jednoduché říkanky a písničky.

Okolní realitu dítě poznává především prostřednictvím hry (Vágnerová, 2000, s. 32), která se stává hlavní aktivitou dítěte. Hra formuje postoje dítěte, posiluje samostatnost, zapojuje dítě do kolektivu.

V průběhu předškolního věku začíná motivace jednání směřovat k většímu uvědomování a záměrnosti. Nejvýznamnější v tomto období jsou citové prožitky dítěte. To, jak se dítě cítí a co prožívá, vytváří základ pro naplnění jeho citových a kognitivních potřeb (Přinosilová).

Potřebou dítěte tohoto věku je aktivita, sebeprosazování ve skupině vrstevníků a zažívání a úspěchu.

2.1 Vstup dítěte do školy

Období vstupu dítěte do školy patří mezi nejvýznamnější etapy vývoje dítěte. Není ovšem výjimkou, že do školy vstupují děti nedostatečně připravené a nezralé. Jedná se nejčastěji o děti, které se těžko přizpůsobují režimu školy, špatně se soustředí, obtížně se podřizují školnímu režimu, jsou hravé, nepozorné. Školní úspěšnost nezávisí jen na inteligenci a sociální zkušenosti dítěte, ale i na zralosti jednotlivých dílčích schopností.

Je velmi důležité včasné rozpoznání nezralosti a nepřipravenosti dítěte pro vstup do základní školy. *Školní zralost* se vztahuje na funkce, které podléhají zrání, tedy na oblast *biologickou*.

Školní připravenost se vztahuje na kompetence, na jejichž rozvoji se podílí učení, výchova a vnější prostředí, tedy na oblast *sociální*.

2.2 Školní zralost

Školní zralost lze vymezit jako dosažení takového stupně vývoje, aby dítě bylo schopno účastnit se bez obtíží výchovně vzdělávacího procesu (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 2). Tento pojem použil již J. A. Komenský v 17. století, zhruba od 60. let minulého století se zainteresovaní odborníci začali zabývat problematikou zralosti v širším kontextu, kromě biologického věku se dostala do středu zájmu rovněž stránka psychická a sociální.

2.2.1 Fyzická zralost

Fyzickou (nebo též somatickou) zralost určí a posoudí dětský lékař. U předškolního dítěte se mění proporcionalita postavy, dochází k rychlejšímu růstu a prodlužování končetin, což vede k dosažení tzv. Filipínské míry (ruka natažená přes vzpřímenou hlavu dosáhne na ušní lalůček na opačné straně hlavy). Orientační hodnoty pro šestileté dítě jsou dosažení výšky cca 120 cm a váhy 22 kg (Žáčková, Jucovičová, 2007, s. 5).

Se somatickým vývojem souvisí rovněž vývoj motoriky, dítě je schopno přesnějších a diferencovaných pohybů, v době nástupu do školy by měla být vyhraněna laterální. Dalším ukazatelem školní zralosti je počátek výměny mléčného chrupu.

Tělesná vyspělost, tedy výška a váha, však není hlavním ukazatelem zralosti. Není pravidlem, že dítě, které nedosahuje uvedených proporcí, je nezralé. Fyzické předpoklady jsou ovlivněny dědičností nebo například předčasným porodem. Rovněž je potřeba brát zřetel na to, že častá či chronická onemocnění mohou ovlivnit budoucí úspěšnost ve škole. Rok odkladu může být využit k posílení obranyschopnosti organismu dítěte.

2.2.2 Psychická zralost

Psychická zralost je podmíněna zráním organismu a dosažením určitého stupně v oblasti poznávacích (kognitivních) procesů. Pro zvládnání trivია (čtení, psaní, počítání) je důležitá rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech a dostatečná úroveň rozumových schopností.

Podle Bednářové (2011, s. 3) se do skupiny kognitivních předpokladů řadí následující schopnosti:

- vizuomotorika, grafomotorika – koordinace těla a jemných pohybů rukou, souhra rukou a očí, dále navození správného úchopu tužky, správného postavení ruky, schopnost napodobit geometrické tvary či zvládnout kresbu bohatou na detaily,
- řeč - věku přiměřeně rozvinutá řeč po stránce formální i obsahové, přiměřeně rozvinutá řeč, schopnost porozumět mluvenému slovu, chápat požadavky, sdělit myšlenky, bohatá aktivní slovní zásoba, schopnost vyprávět, klást otázky,
- sluchové a zrakové vnímání – schopnost naslouchat čtenému a vyprávěnému slovu, lokalizovat zvuk, hledat rýmy, vytleskat rytmus, schopna poznat a pojmenovat základní barvy, rozlišovat figuru a pozadí, vyhledat objekt podle předlohy, sledovat určitou linii mezi ostatními liniemi, posoudit shodu, odlišnost obrázků, vyhledat shodné tvary, hrát pexeso, domino, stavět stavebnici podle předlohy, zvládat zrakovou analýzu a syntézu (puzzle, mozaiky), dokreslit chybějící části obrázku,
- vnímání prostoru a času – orientace v prostoru, sebeobslužné činnosti, chápání pojmů nahoře-dole, vepředu-vzadu, chápání prostoru vymezeného třemi osami, používání předložkových vazeb, určení a pojmenování polohy, směru na vlastním těle, v prostoru, formátu, uvědomění s časové posloupnosti, pojmenování děje a činnosti, dnů, měsíců, ročních období,
- základní matematické představy – chápání předčíselných představ, porovnávání, třídění podle různých kritérií, řazení podle velikosti a množství, uspořádání prvků, práce s předměty a obrázky, chápání množství do 6,
- práceschopnost – zájem o učení, chuť poznávat, schopnost záměrné koncentrace na danou činnost, smysl pro povinnost, zodpovědnost, míra samostatnosti, respektování pravidel, vyrovnání se s nezdarem.

2.2.3 Emocionálně sociální zralost

Na *emocionální* zralost osobnosti dítěte, jsou po nástupu do školy kladeny poměrně velké nároky. V tomto věku by dítě mělo být schopno delší čas trávit mimo rodinu, zvládat emoce, afekty, impulzy k jednání. Děti emocionálně vyrovnané, přistupují k novému se zvědavostí, sebedůvěrou, beze strachu. Naopak děti nevyrovnané jsou bojácné, úzkostné, ostýchavé, snadno se rozpláčou, nedokážou se srovnat s neúspěchem, neumí ovládnout zlost, projevují se agresivně a impulzivně.

Neméně důležité jsou dovednosti *sociální*. Děti dokážou být v jiném prostředí než rodinném, komunikovat s jinými lidmi a respektovat cizí autoritu. Mají schopnost začlenit se do kolektivu vrstevníků, umět s nimi komunikovat, porozumět pravidlům společného soužití a respektovat je, spolupracovat s ostatními, hledat a udržovat kamarádské vztahy. Učí se základním pravidlům slušného chování - oslovení, pozdrav, požádání, poděkování.

2.3 Školní připravenost

Školsky připravené dítě, by mělo dosáhnout určité socializační úrovně, aby bylo schopné zvládnout roli školáka, a aby škola mohla splnit svoji úlohu a nepředstavovala pro dítě zbytečnou zátěž (Vágnerová, 2000, s. 30).

Od školáka se očekává, že zná a respektuje standardní normy chování. Pokud nemá tyto normy dostatečně osvojeny, je pro něj adaptace na školu těžší. Škola jako instituce má navíc svoje pravidla a normy, které si musí školáci osvojit. Dále by měl být školák schopen přijmout svoji novou roli „školáka“ a zároveň rozlišit další role a chování, které je s nimi spojeno. Musí se umět přizpůsobit autoritě učitele, kterou je nutno respektovat. Školsky připravené dítě dokáže přiměřeně komunikovat se spolužáky, spolupracovat a plnit úkoly ve skupině.

Plná školní připravenost však *není* nezbytně nutnou podmínkou k nástupu do školy, neboť škola neustále rozvíjí dispozice dítěte a učitel, který zná vývojovou úroveň žáků, dokáže přizpůsobit učební podmínky.

2.4 Předškolní vzdělávání

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet dítě po stránce fyzické, psychické a sociální dovést je k tomu, aby na konci svého předškolního období bylo *jedinečnou a relativně samostatnou osobností, kompetentní (schopnou, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením takové nároky, které jsou na ně v běžném životě kladeny, zejména v jeho blízkém prostředí, tj. prostředí rodiny a školy* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004, s. 10)

V předškolním vzdělávání jsou využívány formy a metody práce, odpovídající vývojovým možnostem předškolních dětí. Učební aktivity probíhají formou her, využívány jsou praktické a srozumitelné ukázky každodenních životních situací. Důležitou roli hraje sociální učení založené na přirozené nápodobě. Spontánní a řízené aktivity by měly být ve vzájemném vyváženém poměru a měly by odpovídat potřebám a možnostem dítěte.

Základem předškolního vzdělávání je uplatňování *integrovaného přístupu*. Vzdělávání probíhá v *integrovaných blocích*, které nerozlišují jednotlivé vzdělávací oblasti, ale nabízejí dítěti vzdělávací obsah v přirozených souvislostech a vztazích (Svobodová, 2010, s. 24)

Hlavním úkolem pedagoga je připravit vhodné prostředí, iniciovat a nabízet dětem rozmanité činnosti, vycházet přitom z individuální volby a aktivní účasti dítěte.

2.4.1 Mateřské školy

Mezi nejrozšířenější instituce, ve kterých probíhá předškolní vzdělávání, patří mateřská škola. Předškolní vzdělávání není zákonem povinné, ale patří do systému vzdělávání České republiky. (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 33).

Úlohou mateřské školy je zabezpečit výchovnou a sociální péči dětem ve věku 3-6 (7) let. Pomáhá dětem vytvářet si vztahy s dalšími lidmi a doplňuje úlohu domácího prostředí. Kompenzuje vývojové nerovnoměrnosti u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí a zároveň plní funkci diagnostickou a to zejména ve vztahu ke vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Mateřská škola může nabízet rovněž alternativní vzdělávací programy, které vycházejí z potřeb předškolních dětí.

2.4.2 Předškolní kluby

Předškolní kluby jsou určeny pro děti, které nenavštěvují pravidelně žádná předškolní zařízení, zejména pro předškoláky a děti s odkladem školní docházky.

Cílem je vytvořit pro tyto děti vstřícné a podporující prostředí, které jim umožní získat sebedůvěru, znalosti a dovednosti potřebné ke zdárnému nástupu do 1. ročníku základní školy (Máchová, 2012, s. 3).

Činnosti nabízené dětem v předškolních klubech, jsou takové, aby dětem přinášely poznatky prakticky využitelné v běžném životě. Vědomosti a zkušenosti umožňující lépe chápat okolní světa a rozumět jeho dění, které jsou srozumitelné a smysluplné předškolním dětem.

Dalším úkolem předškolních klubů, je podpora vzájemné komunikace a výměny informací mezi rodiči (případně dalšími členy rodiny) a školou. Kluby umožňují přítomnost rodičů ve svých prostorách a při činnostech dětí. Domlouvají s nimi společné výchovné programy, přičemž respektují zvyky a přání rodiny.

Rodiče mají možnost účastnit se přímo výuky nebo konzultovat vývoj a výchovu svého dítěte se speciálním pedagogem a s odborníky z SPC, kde probíhají odborná vyšetření školní zralosti, diagnostika poruch učení, řeči, chování. Speciální pedagog při výuce sleduje možné zvláštnosti ve vývoji a chování dětí, které se mohou při výuce projevit.

Předškolní kluby vznikají v rámci projektů o začleňování dětí ze sociálně vyloučeného prostředí a převážně za finanční podpory EU, případně dotací Ministerstva práce a sociálních věcí.

2.4.3 Přípravné třídy

Přípravenost dětí na vstup do základní školy tradičně zajišťují mateřské školy. Děti, pro které jsou přípravné třídy zřizovány, však většinou mateřskou školu nenavštěvovaly a pokud ano, pak příliš krátkou dobu na to, aby byly na vstup do školy dostatečně připraveny, jak po stránce kognitivní, tak po stránce sociálně kulturní. V přípravných třídách je vzdělávací program koncipován tak, aby bylo každému dítěti umožněno získat včas dovednosti, které mu umožní úspěšný start v běžné základní škole.

Vzdělávání dětí v přípravných třídách, má svá specifika daná propojením předškolního, základního vzdělávání a zároveň vzdělávání dětí se speciálními potřebami. Program přípravných tříd je vytvářen podle pravidel, která tomuto pojetí odpovídají.

Přípravné třídy jsou (podle Zákona č. 561/2004 Sb. školský zákon) určeny dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravných tříd vyrovná jejich vývoj. Cílem těchto tříd je předcházení neúspěchů dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí a získání základních sociálních dovedností. O zařazení dětí do přípravných tříd rozhoduje ředitel školy na základě žádosti zákonného zástupce a písemného doporučení pedagogicko psychologické poradny.

Vzdělávání v přípravné třídě, se tak jako v mateřské škole, uskutečňuje v souladu s Rámcově vzdělávacím programem. Hlavním cílem přípravné třídy je systematicky děti připravit k začlenění do vzdělávacího procesu a adaptovat je na školní prostředí.

Výběr učiva pro přípravnou třídu není stanoven jednotně, pedagog jej provádí tak aby odpovídal specifickým potřebám a možnostem dětí vzdělávaných v dané třídě a byl realizovatelný v podmínkách konkrétní školy. V porovnání s běžnou třídou, ať už mateřské nebo základní školy, jde o to zachytit podmínky vzdělávání zohledňující speciální potřeby dětí.

3 PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY

3.1 Legislativa přípravných tříd

První přípravní třídy vznikaly již v roce 1993. V roce 1997 vydalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Statut pokusného ověřování přípravných tříd. Statut vymezil projekt přípravných tříd, jako pokusné ověřování přípravných tříd, pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí od 1. 9. 1997 do 30. 6. 2000. Na základě tohoto experimentu bylo rozhodnuto o pokračování přípravných tříd.

V současné době jsou přípravné třídy legislativně zahrnuty v Zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Jsou také součástí kurikulárních dokumentů.

V Zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se objevuje několik paragrafů vztahujících se k přípravným třídám:

§ 33 Cíle předškolního vzdělávání.

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů.

Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

§ 47 Přípravné třídy základní školy.

(1) *Obec, svazek obcí nebo kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřizovat přípravné třídy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněny a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí.*

(2) *O zařazení rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a písemného doporučení školského poradenského zařízení. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu..*

3.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Školská reforma vychází ze Zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, přinesla několik změn. Především došlo ke změně dosavadního systému kurikulárních dokumentů, které se nyní dělí na dvě úrovně – státní a školní. Na základě jednotlivých Rámcových vzdělávacích programů si dané školy vytvářejí svůj Školní vzdělávací program, který už je pochopitelně součástí úrovně školní.

Tato reforma se dotkla i přípravných tříd, ty jsou nyní zahrnuty v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, který uvádí:

Vzdělávání dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, dětí s oslabeným rodinným zázemím či dětí, které pocházejí z jazykově odlišného prostředí a které nemluví jazykem, v němž probíhá vzdělávání, se uskutečňuje podle požadavků daných Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Snížená sociální adaptabilita těchto dětí či zvýšená potřeba výchovy a vzdělávání v některé oblasti vyžaduje úpravu vzdělávacího obsahu i podmínek vzdělávání.

3.2.1 Vzdělávací obsah

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (2004, s. 14), jsou stanoveny vzdělávací oblasti, které učitelé rozpracovávají a následovně aplikují při své práci s dětmi. Jedná se o následující oblasti:

Dítě a jeho tělo

Dílčí vzdělávací cíle: uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností a dovedností, zdokonalování v oblasti hrubé i jemné motoriky, rozvoj užívání všech smyslů, rozvoj fyzické i psychické zdatnosti, osvojení přiměřených praktických dovedností, osvojení poznatků o svém těle, o podpoře zdraví a bezpečí, vytváření zdravých životních návyků.

Vzdělávací nabídka: lokomoční pohybové činnosti, pohybové hry, manipulační úkony s předměty, pomůckami, nástroji, zdravotně zaměřené činnosti, smyslové a psychomotorické hry, konstruktivní a grafické činnosti, sebeobslužné činnosti v oblasti hygieny, stolování, oblékání, úklidu, poznávání lidského těla a jeho částí, činnosti směřující k ochraně zdraví, vytváření zdravých životních návyků, činnosti relaxační a odpočinkové, prevence nezdravých návyků.

Očekávané výstupy: zachovávat správné držení těla, zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, koordinovat lokomoci a další pohyby a polohy těla, napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru, ovládat dechové svalstvo, zpívat, vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů, ovládat koordinaci ruky a oka, zvládnout sebeobsluhu, udržovat pořádek, pojmenovat části těla a některé orgány, znát jejich funkce, mít povědomí o vývoji těla, rozlišovat, co prospívá a škodí zdraví, mít povědomí o ochraně zdraví, o bezpečí, zacházet s běžnými předměty denní potřeby.

Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč

Dílčí vzdělávací cíle: rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních, rozvoj verbálních i neverbálních komunikativních dovedností a kultivovaného projevu, rozvoj některých dovedností, které předcházejí čtení a psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka.

Vzdělávací nabídka: artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, společné diskuze, rozhovory, individuální a skupinová konverzace, vyprávění podle skutečnosti, fantazie, obrazového materiálu, komentování zážitků, slovní projev na určité téma, poslech příběhů, sledování divadelních a filmových představení, přednes, recitace, zpěv, grafické napodobování symbolů, písmen, číslic, prohlížení knížek, činnosti zaměřené k poznávání zvuků, činnosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky.

Očekávané výstupy: správně vyslovovat, ovládat dech, tempo, intonaci řeči, vyjadřovat smysluplně myšlenky, nápady, pocty, vést rozhovor, naslouchat, ptát se, domluvit se gesty, improvizovat, porozumět slyšenému, sledovat děj, zopakovat jej, naučit se zpaměti krátké texty, vyprávět příběh, popsat situaci, chápat humor, sluchem rozlišovat začáteční a koncové hlásky, vytvořit rým, vymyslet jednoduchá synonyma a antonyma, rozlišovat některé symboly a piktogramy, poznat napsané své jméno, poznat některá písmena a číslice, projevovat zájem o knihy, divadlo, film, hudbu, použít telefon.

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace.

Dílčí vzdělávací cíle: rozvoj, zpřesňování, kultivace smyslového vnímání, přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení slovně logickému, rozvoj paměti a pozornosti, rozvoj tvořivosti, řešení problémů, vytváření pozitivního vztahu k učení, osvojení si elementárních poznatků o abecedě a číslech, vytváření základů pro práci s informacemi.

Vzdělávací nabídka: pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenování jejich vlastností a charakteristických znaků, manipulace s předměty, jejich zkoumání, konkrétní operace s materiálem, smyslové hry, námětové hry a činnosti, hry podporující tvořivost, představivost a fantazii, hudební, taneční a dramatické aktivity, řešení problémů, hledání více variant řešení, práce s knihou a obrazovým materiálem, činnosti zaměřené na poznávání znakových systémů, činnosti procvičující orientaci v prostoru i rovině, činnosti zaměřené na seznamování s jednoduchými matematickými pojmy, činnosti související s časovými pojmy, s běžným vývojem, s logickou posloupností dějů, příběhů, událostí.

Očekávané výstupy: vědomě používat všech smyslů, záměrně pozorovat, všimnout si, soustředit se na činnost a udržet pozornost, vést jednoduché úvahy, pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno, poznat podstatné znaky a vlastnosti předmětů, porovnat je, najít rozdíly, postupovat podle pokynů a instrukcí, chápat základní matematické pojmy, orientovat se v prostoru a čase, naučit se nazpaměť krátký text, řešit problémy, myslet kreativně, předkládat nápady, vyjádřit svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech.

Sebepojetí, city, vůle

Dílčí vzdělávací cíle: poznávat sebe sama, uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, získání relativní citové samostatnosti, rozvoj sebeovládání, rozvoj schopnosti vytvářet citové vazby, rozvoj schopností umožňujících pocity, prožitky a dojmy vyjádřit, získání schopnosti řídit svoje chování a ovládat vlastní situaci.

Vzdělávací nabídka: spontánní hra, činnosti vyvolávající radost a pohodu, činnosti přiměřené schopnostem dítěte, zadávání úkolů, ve kterých může být dítě úspěšné, činnosti vyžadující samostatné vystupování, vyjadřování, rozhodování a sebehodnocení, hry pro rozvoj vůle, vytrvalosti, sebeovládání, slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební a pohybové tvůrčí aktivity, pohádek a příběhů obohacujících citový život dítěte, činnosti zaměřené na poznávání lidských vlastností,

dramatické činnosti, činnosti vedoucí dítě k identifikaci sebe sama a k odlišení od ostatních.

Očekávané výstupy: odloučit se na určitou dobu od svých blízkých, být aktivní i bez jejich podpory, uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat a vyjádřit vlastní názory, rozhodovat o svých činnostech, ovládat svoje city a přizpůsobit jim své chování, vyjádřit svůj souhlas a nesouhlas, uvědomovat si své silné i slabé stránky, přijímat pozitivní hodnocení a vyrovnat se s neúspěchem, hodnotit svoje osobní pokroky, soustředit se na činnost a její dokončení, respektovat předem vyjasněná pravidla, přijímat zdůvodněné povinnosti, zorganizovat hru, uvědomovat si příjemné i nepříjemné citové prožitky, být citlivé ve vztahu k živým bytostem, přírodě i k věcem, těšit se z příjemných zážitků, zachytit a vyjádřit své prožitky.

Dítě a ten druhý

Dílčí vzdělávací cíle: Seznámení s pravidly chování a se vztahem k druhému, osvojení si schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů, posilování prosociálního chování, rozvíjení sociální citlivosti, tolerance, respektu, rozvíjení interaktivních a komunikativních dovedností, ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích.

Vzdělávací nabídka: verbální i neverbální komunikační aktivity s dítětem i s dospělým, sociální a interaktivní hry, hraní rolí, společenské aktivity nejrůznějšího zaměření, kooperativní činnost ve dvojicích i ve skupinkách, společná setkávání, aktivní naslouchání druhému, aktivity podporující kamarádství, vztahy mezi pohlavími, úcta ke stáří, hry a modelové situace, kdy se dítě učí respektovat druhého, činnosti zaměřené na pochopení pravidel vzájemného soužití, ohleduplnosti k druhému, schopnosti vyšetřit vzájemný spor.

Očekávané výstupy: navazovat kontakty s dětmi i dospělými, překonat stud, vhodným způsobem komunikovat, porozumět běžnému vyjádření emocí a nálad, přirozeně a bez zábrán komunikovat s druhými, respektovat osobnostní odlišnosti, přijímat kompromisy, řešit problémy dohodou, spolupracovat s ostatními, dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití, respektovat potřeby druhých, chovat se citlivě a ohleduplně, vycházet vstříc, bránit se projevům násilí a ponižování, chovat se obezřetně při setkání s neznámými, požádat druhého o pomoc.

Dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíle: poznávání pravidel společenského soužití v rámci přirozeného sociokulturního prostředí, rozvoj schopnosti spolupracovat, žít ve společenství, přijímat hodnoty ve společenství uznávané, vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách, vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností, rozvoj společenského a estetického vkusu, vytvoření základů pozitivních vztahů k životu, rozvoj dovedností tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat.

Vzdělávací nabídka: každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování, spoluvytváření pravidel soužití ve třídě, společné hry a skupinové aktivity, projekty umožňující dětem spolupodílet se na jejich tvorbě, příprava a realizace společných her a zábav, činnosti podněcující tvořivost dítěte v oblasti literární, výtvarné, hudební, pohybové, dramatické, setkávání s výtvarným, dramatickým, hudebním a výtvarným uměním mimo školu, návštěvy kulturních míst a akcí, podněcování estetického vnímání dítěte, aktivity přibližující pravidla vzájemného styku a mravní hodnoty, hry a praktické činnosti využívající praktické ukázky z okolí dítěte, aktivity přibližující dítěti svět kultury a umožňující poznat tradice a zvyky jeho kulturního prostředí i rozmanitost jiných kultur.

Očekávané výstupy: uplatňovat návyky základního společenského chování ve styku s dospělými i dětmi, pochopit role ve společnosti, chovat se podle vlastních pohnutek i s ohledem na ostatní, porozumět neverbálním projevům, adaptovat se na život ve škole, aktivně zvládat požadavky a řídit se jimi, vyjednávat s dětmi i dospělými, domluvit se na společném řešení, chovat se zdvořile, přistupovat k druhým s úctou a bez předsudků, jednat spravedlivě, odmítat společensky nežádoucí chování, chránit se před ním a v rámci svých možností se bránit, zacházet šetrně s vlastními i cizími věcmi, zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností, sledovat se zájmem, literární, dramatické či hudební představení a zhodnotit svoje zážitky.

Dítě a svět

Dílčí vzdělávací cíle: seznamování s místem a prostředím kde dítě žije a vytváření pozitivního vztahu k němu, poznávání jiných kultur, vytváření základního povědomí o přírodním, kulturním a technickém prostředí, osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí a spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí, rozvoj úcty k životu, rozvoj

schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí, vytvoření povědomí o sounáležitosti se světem s živou a neživou přírodou, lidmi, společností.

Vzdělávací nabídka: pozorování blízkého okolí a života v něm, aktivity zaměřené k získání praktické orientace v obci, sledování událostí v obce, poučení o možných nebezpečných situacích a o způsobech, jak se chránit, hry a aktivity na téma dopravy, cvičení bezpečného chování v situacích, které mohou nastat, sledování a poznávání přírodního okolí, jeho rozmanitostí a změn, práce s literárními texty, obrazovým materiálem a encyklopediemi, kladení otázek a hledání odpovědí, diskuze nad problémem, pozorování přírodních podmínek, ekosystémů, stavu životního prostředí, ekologicky motivované hry, činnosti přispívající k péči o životní prostředí a okolní krajinu, pracovní činnosti pěstitelské a chovatelské, činnosti zaměřené na péči o školní prostředí.

Očekávané výstupy: orientovat se ve známém prostředí, zvládat běžné požadavky kladené na dítě i jednoduché situace, které se opakují chovat se přiměřeně ve škole, doma i na ulici, uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může setkat, vědět, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc, mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém okolním prostředí, vnímat, že svět má svůj řád, všimnout si změn a porozumět, že změny jsou přirozené, přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i ve škole, mít povědomí o významu životního prostředí, rozlišovat aktivity, které mohou zdravé životní prostředí podporovat i poškozovat, pomáhat pečovat o okolní prostředí.

3.2.2 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují cílové stavy, k jejichž naplňování by mělo směřovat veškeré vzdělávání. Jsou to prakticky zaměřené dovednosti, které se navzájem propojují a doplňují, postupně se stávají složitějšími, využitelnějšími, tvoří základ vzdělávání na všech úrovních. V předškolním věku jsou vytvářeny klíčové kompetence důležité z hlediska přípravy pro započítí systematického vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004, s.10). Pro dítě ukončující předškolní vzdělání jsou klíčové tyto kompetence:

- kompetence k učení – pozorování, zkoumání, hledání souvislostí, uplatňování získaných zkušeností, kladení otázek a hledání odpovědí, vědomé i spontánní učení, soustředění na činnost, postup podle instrukcí a pokynů, odhad svých sil, zhodnocení pokroků,

- kompetence k řešení problémů – samostatné řešení známých a opakujících se situací, využití zkušenosti, vymýšlení nových řešení, hledání různých možností a variant, využití fantazie, představivosti i logických postupů, zpřesňování matematických představ, aktivita a iniciativa při řešení problémů,
- komunikativní kompetence – ovládání řeči, vyjádření myšlenky, prožitků, pocitů, porozumění slyšenému, komunikace bez zábrán a ostychu s dětmi i dospělými, komunikace pomocí gest i slov, porozumění některým symbolům, rozšiřování slovní zásoby, získávání a využití informací,
- sociální a personální kompetence – vytvoření vlastního názoru, samostatné rozhodování, uvědomění si odpovědnosti za své činy, ohleduplnost, rozpoznání nevhodného chování, nespravedlnosti, agresivity, prosazení i podřízení ve skupině, spolupráce, uplatňování společenských návyků, obezřetné chování v neznámých situacích, tolerance k odlišnostem jiných lidí,
- činnostní a občanské kompetence – plánování, organizace, vyhodnocení hry, rozpoznání vlastních silných i slabých stránek, přizpůsobení se daným okolnostem, smysl pro povinnost, zájem o druhé, představa o základních hodnotách a normách, chápání pravidel společného soužití, uvědomění si práv svých i práv druhých, ochrana zdraví a bezpečí svého i druhých.

Předškolní pedagog pracuje s klíčovými kompetencemi především jako s celkem a v rámci plánování činností si stanovuje konkrétně sledovatelné cíle. Klíčové kompetence formulované v RVP se navzájem podporují, doplňují a rozvíjejí (Svobodová, 2010, s. 27).

Již J. A. Komenský ve svém „Informátorku školy mateřské“ popisuje oblasti výchovy a vzdělávání předškolních dětí, které platí dodnes a které jsou zakotveny i v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Sám Komenský vymezuje tyto oblasti, ve kterých „...v prvních šesti letech dítky cvičiti...“ (Komenský, 1964, s. 16) takto:

1. *v rozumnostech, tedy základy slovní zásoby (co voda, oheň, psíček zove), poznávání světa kolem sebe (optiky cvičení jest, též poznávati barev nechť se učí, co zove město, ves), časové pojmy, sebeobsluha (aby šatky své znal),*
2. *v pracích a uměních, kde Komenský uvádí pojmy mechanika (běhati, skákati, přenáseti), aritmetika (do dvaceti počítati, souditi, že více jest tři než*

dvě), geometrie (porozumívání, co veliké a malé slove), muzika (chápání příčiny rytmů a melodie), dialektika (aby správně rozumělo),

3. *v řeči, kam Komenský řadí gramatiku (mateřským jazykem svým vypověděti umělo, jadrně a srozumitelně vyslovovati naučeno bylo), rétoriku (trochu gest, výrazům tváře rozuměti), a poetiku (veršiček některý a rytm z paměti uměli),*
4. *mravech a ctnostech, aby dívky byly zvykány střídmosti, šetrnosti, pořádnosti, trpělivosti, zdvořilosti obyčejů.*

J. A. Komenský, který svými postoji a názory předběhl dobu o stovky let, též říká, že ne všechny děti se učí stejně rychle, „.....nerovnost vtipů v tomto věku hrubě panuje...“, čímž poukazuje na děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

3.3 Charakteristika přípravné třídy

Z oblastí uvedených v předchozí kapitole při své práci vycházejí i učitelé přípravných tříd. Svůj vzdělávací program vytváří tak, aby co nejlépe odbourávali handicapy jim svěřených dětí.

I když se program v běžné třídě mateřské školy a program v přípravné třídě budou v mnohém shodovat, lze najít i rozdíly. Děti zařazované do přípravných tříd mají v porovnání s dětmi v běžných mateřských školách specifické vzdělávací potřeby. Prostorové, materiální, případně další podmínky jsou v přípravných třídách často jiné než v mateřské škole. Vybavení hračkami a pomůckami je jiné než ve třídě mateřské školy, časový prostor pro spontánní hru je omezen, denní program nezahrnuje nutně pobyt venku. Vzdělávání je organizováno jako polodenní. Děti z přípravných tříd mohou v odpoledních hodinách využívat školní družinu. Ve třídě je snížený počet dětí, dle možností lze využít pomoci asistenta pedagoga. Vzdělávání je většinou individualizované. Probíhá vyrovnávání nedostatků v rozvoji a učení dítěte. V závěru školního roku pedagog vypracovává zprávu o průběhu předškolní přípravy, která je součástí dokumentace školy.

Cíle vzdělávání dětí v přípravných třídách je třeba upravit s ohledem na specifické vzdělávací potřeby dětí, zároveň je třeba upravit nabídku *konkrétních témat a činností*. Při tvorbě vzdělávacího obsahu plánu je nutno pracovat s konkrétními podmínkami školy, například prostorovými, materiálními a organizačními.

V přípravných třídách převažuje *individualizovaná forma* vzdělávání. Získané pokroky dětí jsou promítány do pedagogických opatření, sledování, hodnocení, zpětná vazba tvoří spolehlivé podklady pro vypracování zprávy o průběhu předškolní výchovy

dítěte. Vzdělávací obsah je uspořádán do *tématických celků*, nabídka činností je přizpůsobena specifickým potřebám a možnostem dětí. V jednotlivých blocích je zachován prostor pro *tvůrčivost a improvizaci* pedagoga, který tak má možnost přistupovat ke vzdělávání dětí s maximálním zřetelem k *rozdílnosti* jejich vzdělávacích potřeb.

Důležité je jasně vyjádřit vzdělávací cíle a záměry přípravné třídy a jakými prostředky budou tyto cíle konkrétně naplňovány. Rovněž by měly být popsány formy a metody, jakými se v přípravné třídě pracuje. V porovnání s běžnou třídou mateřské školy je zde zachycena konkrétní podoba organizace, podmínky zohledňují speciální potřeby dětí, případně zařazení programů speciálně pedagogické péče, zajištění služeb asistenta a poskytování pedagogicko psychologických služeb.

Vzdělávací obsah, zpracovaný v podobě tématických celků (též integrovaných bloků), je možno pojmout nejrůznějšími způsoby s ohledem na konkrétní situaci. Podoba jednotlivých bloků je ovlivněna schopnostmi a možnostmi dětí ve třídě. Bloky jsou podle potřeby přizpůsobovány a na některá témata může být kladen větší důraz.

Hlavní vzdělávací nabídka je často doplněna specificky zaměřenými projekty, které probíhají ve škole, případně ve spolupráci s rodiči.

Přípravná třída se nezapočítává do povinné školní docházky, děti se neklasifikují. K dokumentaci se užívá Třídní kniha pro první stupeň, Třídní výkaz, Katalogové listy. Navíc má každé dítě své *portfolio* (viz kapitola 6). Na konci školního roku děti nedostávají Vysvědčení, obdrží však například Pochvalný list, Vysvědčení předškoláka atd. Po ukončení docházky v přípravné třídě navíc každé dítě dostane písemné hodnocení předškolní přípravy.

Záměrem výchovně vzdělávacího programu v přípravné třídě je:

- připravit děti k *bezproblémovému nástupu* do 1. třídy a předcházet neúspěchům na počátku vzdělávacího procesu,
- *cílevědomě a systematicky* rozvíjet fyzické, psychické a sociální schopnosti a dovednosti dítěte a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo schopno relativně samostatně zvládat aktivně nové nároky, které jsou na ně kladeny, zejména v prostředí rodiny a školy,
- přistupovat *individuálně* ke každému dítěti, přizpůsobit formy a metody práce, uspokojovat *specifické potřeby* a zaměřit výuku na posilování těch nedostatků, které by mohly být příčinou neúspěchů v 1. třídě,
- úzce *spolupracovat s rodinou*, zapojit rodiče do výchovně vzdělávacího procesu, navázat spolupráci s odborníky (logoped, psycholog, dětský lékař)

- vést děti k *samostatnosti*, posilování sebevědomí, sebeovládání, prodlužování záměrné pozornosti,
- posilovat v dětech *zájem o prostředí*, ve kterém žijí, které je obklopuje, vnímat působení člověka na přírodu a naopak,
- vytvářet *kladné sociální postoje*, snažit se o vytvoření příjemné atmosféry ve třídě, o vytvoření kamarádských vztahů, ohleduplnosti, spolupráci s ostatními (Školní vzdělávací program Základní a Mateřská škola Klobuky, 2010, s. 2).

3.4 Pedagogická diagnostika dítěte v přípravné třídě

Vzdělávání dítěte v přípravné třídě je založeno na individualizované vzdělávací práci. Toto vzdělávání má intervenční charakter, pedagog se proto neobejde bez diagnostické činnosti.

Diagnostická činnost se provádí systematicky a pravidelně, aby při vyrovnávání nedostatků v rozvoji a učení dítěte bylo plně využito jeho individuálního potenciálu a vzdělávání dítěte bylo tak co nejefektivnější.

Při vstupu dítěte do přípravné třídy provede pedagog vstupní diagnostiku a zjistí tak jeho konkrétní vzdělávací potřeby. Dále pedagog průběžně sleduje, jak se dítě rozvíjí, vyhodnocuje, jaké vzdělávací pokroky dělá a poté realizuje potřebná pedagogická opatření.

Vítková (In: Květoňová – Švecová , 2004, s. 32) zmiňuje též termín *podpůrná diagnostika*, tedy prolínání diagnostiky a reedukace, kdy je na základě diagnózy poskytována speciální podpora a v jejím průběhu dochází k reedukaci a zároveň zpřesňování diagnostických poznatků. Podpůrná diagnostika se netýká celé osobnosti dítěte, vzniká v průběhu interakce s dítětem, jeho pozorováním při učení, v různých sociálních situacích i cílených situacích. Jedná se o proces, neustálé a průběžné hodnocení, které pomáhá odhalit individuální nesnáze, ze kterých se odvodí pedagogická opatření. Z výsledků podpůrné diagnostiky pedagog vychází při sestavování didakticko–metodických podpůrných programů. Informace pedagog získává na základě pozorování, rozhovorů, analýzy výkonů a kreativního vyjádření.

Oblasti posuzované u dítěte v přípravné třídě jsou především:

- *Motorický vývoj* – pohybová koordinace (běhání, skákání, házení míčem, jízda na kole), zpřesňování pohybů jemné motoriky (kresba lidské postavy, geometrické tvary, grafomotorické dovednosti), sebeobslužné dovednosti (oblékání, svlékání, obouvání, používání příboru).

- *Vývoj řeči* – aktivní a pasivní slovní zásoba, myšlení a zpracování informací, vyjádření vlastních prožitků, zájem o řeč (vyprávění, zpěv, poslouchání příběhů, říkanky).
- *Vývoj poznávacích procesů* – narůstání mentálních schopností, uplatňování procesů logiky, posouzení dění kolem sebe, představivost, fantazie.
- *Sociální vývoj* – socializace v prostředí vrstevníků, osvojování nových rolí (kamarád, žák), rozvoj sociálních dovedností při hře, kooperace, podřizování se pravidlům, přijetí norem.
- *Hra* – individuální, skupinová, tvořivá, konstrukční, se stanovenými pravidly, spontánní, řízená.

3.5 Učitel v přípravné třídě

Od učitele v přípravné třídě se vyžaduje citlivý a trpělivý přístup. Rovněž musí prokazovat značnou tvořivost, neboť vytváří motivující a stimulující prostředí. Má vlastnosti, schopnosti a dovednosti, které jsou nezbytné k realizaci výchovně vzdělávacího procesu za ztížených podmínek. Má pedagogický takt k řešení výchovných situací. Učitel v přípravné třídě musí správně diagnostikovat jednotlivé děti, zhodnotit, co každému dítěti prospívá a co je skutečně prostředkem k všestrannému rozvoji jeho osobnosti. Posuzuje vývojovou úroveň jednotlivých dětí, aby mohl při práci s nimi zohledňovat jejich individuální potřeby a možnosti.

Učitel by měl být schopen sebereflexe, znát své silné i slabé stránky.

Učitel navazuje kontakt s rodinou dítěte. Snaží se získat jejich důvěru, vzbudit zájem rodičů o výsledky činnosti svých dětí, o jejich úspěchy i problémy. Bývá doporučováno pěstovat smysl pro humor (Květoňová - Švecová, 2004, s.78), který dokáže odlehčit situaci. Prostřednictvím různých způsobů (výlety, schůzky, besídky, rozhovory, návštěvy v rodině) seznamuje rodiče s možnostmi, jak dětem pomoci.

Učitel zároveň působí na děti celou svou osobností. Správně vyslovuje, mluví spisovně, dbá na své vystupování i zevnějšek.

V neposlední řadě je důležité, aby učitel v přípravné třídě, měl rozhled po celém oboru a metodologii speciální pedagogiky.

Odborná kvalifikace učitelů přípravných tříd je zakotvena v Zákoně č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Připouští vzdělání pro učitele mateřských škol, učitele 1. stupně základních škol, speciálního pedagoga i vychovatele školní družiny.

3.6 Asistent pedagoga v přípravné třídě

O zřízení funkce asistenta pedagoga žádá ředitel školy. Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem (v souladu se Zákonem č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících). Práci vykonává v souladu se školskými zákony, vyhláškami MŠMT ČR, a je vázán pracovní smlouvou. Náplň práce a jednotlivé činnosti, stanoví ředitel školy na základě podkladů, doporučení SPC, na základě potřeb žáků a podmínek ve škole. Práce asistenta pedagoga je proto velice individuální.

Asistent pedagoga pomáhá žákům i pedagogickým pracovníkům při výchovně vzdělávací činnosti, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků i s komunitou, ze které žák pochází. Jeho povinnosti ovlivňuje pedagog, se kterým asistent spolupracuje, pedagog asistenta vždy metodicky vede.

Na rozdíl od osobního asistenta, je asistent pedagoga vedle učitele, dalším pedagogickým pracovníkem, který pomáhá zajišťovat plynulý chod výuky. Odpovědnost za školní vzdělávání nese učitel, asistent pracuje pod jeho vedením. Pro dobrou spolupráci mezi učitelem a asistentem pedagoga je důležitá vzájemná normovanost a vymezení kompetencí. Učitel dává asistentovi náměty pro práci i pro přípravu vhodných didaktických pomůcek. Od asistenta se očekává vstřícnost, tvořivost a kreativita (Uzlová, 2010, s. 82).

Přítomnost asistenta ve výchovně vzdělávacím procesu přípravné třídy je výhodná v tom, že pomáhá učiteli v individuální práci s každým dítětem. Pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, které dosud žádné předškolní zařízení nenavštěvovaly, bývá přizpůsobení se novým podmínkám velkou překážkou a právě asistent pedagoga jim může novou situaci usnadnit. V souladu s pokyny pedagoga pomáhá dětem s adaptací, pokud je potřeba, usnadňuje komunikaci pedagoga s žáky i jejich rodiči, stejně jako pedagog působí na děti jako vzor.

Požadavky na odbornou kvalifikaci asistentů pedagoga stanoví Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Podle tohoto zákona získává asistent pedagoga odbornou kvalifikaci:

- vysokoškolským vzděláním získaným studiem ve studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- vyšším odborným vzděláním získaným studiem ve vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,

- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,
- středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,
- základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Práce asistenta pedagoga vyžaduje motivovaného člověka, k jehož základním požadavkům patří komunikativnost, kreativita, tvořivost, flexibilita, schopnost týmové spolupráce, spolehlivost, vstřícnost, empatie, důslednost a odpovědný přístup.

4 ORGANIZACE VÝUKY V PŘÍPRAVNÉ TŘÍDĚ

Výuka v přípravné třídě funguje na podobných principech jako výuka ve škole mateřské. Aktivity a činnosti dětí během výuky by měly být rozvrženy tak, aby děti byly schopné se na výuku soustředit, aby nebyly příliš unavené a nepozorné. Samozřejmostí je respektovat individuální potřeby každého dítěte. Časový rozsah vzdělávání je v přípravné třídě určen na 20 hodin týdně. Pedagog většinou nedodrží 45 minutové vyučovací hodiny. Čas je rozdělen na kratší úseky, které se střídají s činnostmi podle potřeb dětí.

Docházka do přípravné třídy není povinná. Rodiče tedy nejsou povinni omlouvat své dítě při absenci.

Výuka probíhá denně v délce 4 vyučovacích hodin, tj. nejčastěji od 8:00 do 11:40 hodin. Děti z přípravné třídy mohou využívat ranní i odpolední družinu.

4.1 Prostorové a materiální podmínky v přípravné třídě

Mezi podmínky, které příznivě ovlivňují kvalitu vzdělávání, patří i prostředí. Proto by v přípravných třídách mělo být vytvořeno takové podnětné prostředí, které děti motivuje ke hře, činnostem a k práci. Nejčastěji je přípravná třída rozdělena na dvě části – pracovní část a herna. Takto uspořádaný prostor vyhovuje různým skupinovým i individuálním činnostem dětí.

V hrací části je umístěn koberec. Děti mají hračky a pomůcky na dosah, volně přístupné. Prostor na koberci je využíván pro skupinovou činnost, relaxační aktivity a též pro volné hry dětí. Na koberci mohou být umístěny i polštáře různých velikostí, na kterých děti odpočívají a relaxují. V blízkosti koberce bývají umístěny police, ve kterých mají děti k dispozici hračky, a dále různé didaktické a stolní hry, pexesa, puzzle, stavebnice (LEGO, Seva, Cheva), kostky, případně přírodní materiál. Učitel může během školního roku materiál a pomůcky doplňovat či obměňovat.

Pracovní část je vybavena stolky, židličkami a podle možností i tabulí. Samozřejmostí by měla být i knihovna, ve které jsou umístěny encyklopedie, pohádkové knížky, časopisy, ale i například písmena a čísla (různých materiálů), se kterými se tak děti průběžně seznamují. Jak píše Hradcová, jsou-li děti dlouhodobě v kontaktu s různými formami psaného a mluveného slova, získají vlastní představu

o tom, co znamená číst a psát. Získají tak dobrou motivaci k učení v základní škole (Hradcová, 1995, s. 94).

U stolků děti pracují individuálně, ať už samostatně nebo s pedagogem. Činnosti, které probíhají u stolků jsou například práce s předtištěnými pracovními listy (například Barevné kamínky), grafomotorické cviky, veškeré výtvarné činnosti, stříhání, lepení, práce s modelínou nebo hlínou, prohlížení knížek a časopisů.

4.2 Denní rozvrh v přípravné třídě

Průběh běžného dne v přípravné třídě má svá pravidla a určitý charakteristický rukopis, proto v různých školách je v režimu přípravných tříd znát určitá podobnost. Na straně druhé, je učitelům, (kteří nejsou tlačeni tím, co se MUSÍ probrat) otevřen velký prostor pro jejich tvořivost.

Denní rozvrh počítá s časem na skupinové činnosti, individuální činnosti, na čas aktivity a odpočinku.

Denní rozvrh v přípravné třídě

Organizační zajištění chodu předškolního zařízení je zajištěno, jestliže (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004, s. 35):

- denní řád je dostatečně pružný, umožňuje reagovat na individuální možnosti dětí, na jejich aktuální i aktuálně změněné potřeby,
- do denního programu jsou pravidelně zařazovány řízené zdravotně preventivní pohybové aktivity,
- pedagogové se plně věnují dětem a jejich vzdělávání,
- děti nacházejí potřebný klid, zázemí, bezpečí a soukromí,
- poměr spontánních a řízených činností je v denním programu vyvážený, a to včetně aktivit, které mateřská škola organizuje nad rámec běžného programu,
- veškeré aktivity jsou organizovány tak, aby děti byly podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování, aby se zapojovaly do organizace činností, pracovaly svým tempem atd.,
- jsou vytvářeny podmínky pro individuální, skupinové i frontální činnosti,
- plánování činnosti vychází z potřeb a zájmů dětí, vyhovuje individuálním vzdělávacím potřebám a možnostem dětí.

Denní rozvrh v přípravné třídě z praxe

Časový program:

<i>7:30 - 8:00</i>	<i>příchod dětí (komunikace s rodiči, uvítání dítěte),</i>
<i>8:00 - 8:30</i>	<i>volné hry dětí,</i>
<i>8:30 - 9:00</i>	<i>ranní setkání spojené s tématem,</i>
<i>9:00 - 9:15</i>	<i>hygiena, svačina,</i>
<i>9:15 - 10:30</i>	<i>individuální činnosti dětí dle tématu,</i>
<i>10:30 – 11:15</i>	<i>pobyt venku nebo individuální práce dětí ve třídě,</i>
<i>11:15 – 11:45</i>	<i>hygiena, oběd,</i>
<i>11:45 – 12:15</i>	<i>odchod domů, do družiny.</i>

Při postupném ranním přicházení si děti mohou vybrat činnost, kterou se budou zabývat. Někteří si hrají na koberci, jiní mohou pracovat u stolků – ať už se jedná o dokončení práce z minulého dne, nebo i činnost, která potřebuje klid a soustředění (modelování, kreslení, stolní hry).

Poté následuje ranní setkání. Cílem ranního setkání je vzájemné sdílení, naslouchání a seznámení se s tématem dne a s činnostmi, které budou následovat. Ranní setkání se odehrává na větším prostoru, v blízkosti tabule s „informacemi“, mezi které patří například:

- pravidla třídy,*
- kalendář,*
- počasí,*
- rozvrh dne,*
- „služby dětí“.*

Během setkání sedí děti s učitelem, popřípadě s asistentem na zemi v kruhu, který symbolizuje přátelství všech členů. Na začátku zazní pokřik nebo písnička třídy, kdy se děti drží za ruce a společně zpívají, například:

*„My jsme malí školáci.
Máme rádi legraci.
Dobré ráno hezký den.
Všechno spolu dokážem.“*

Následuje přivítání, kdy se děti navzájem pozdraví a pohladí, zazní jméno každého z nich: ahoj Jirko, vítám tě, Martinko, děti určí, jaký je den, datum, měsíc, počasí. Po přivítání je na řadě motivace k danému tématu, učitel seznámí děti s činnostmi, které budou ten den probíhat. Poté proběhne diskuze, vyprávění k tématu, postřehy, znalosti a nápady dětí učitel zapisuje ve formě „brainstormingu“. Součástí setkání může být pohybová i relaxační hra, básnička, písnička, hry se slovy, logopedické cviky, čtení z knihy.

Obvykle kolem deváté hodiny děti svačí. Záleží na zvycích a podmínkách školy, zda si děti nosí svačinu z domova nebo zda je pro ně svačina připravena ve školní kuchyni. Po nezbytné hygieně pře stolováním si děti prostřou, samy si nalévají pití, připraví svačinu. Tyto přirozené činnosti u dětí rozvíjejí samostatnost, sebeobsluhu, praktické dovednosti, které mnohdy z domova neznají.

Po svačině děti pracují individuálně u stolků, jednotlivé činnosti se týkají týdenního tématu. Učitel (asistent) dohlíží a pomáhá tam, kde je potřeba. V této části dne je nejvíce patrný individuální přístup ke každému dítěti, projevuje se výhoda malého počtu žáků ve třídě. Děti kreslí, vystřihují, lepí, pracují s předtištěnými pracovními listy, prohlíží se knihy a encyklopedie, vše souvisí s právě probíraným tématem.

Tato „hlavní činnost“ probíhá přibližně do 10:30 – 11:00 hodin. Poté se děti opět společně sejdou a ostatním předvedou výsledky své práce, popíší, co se jim povedlo, co je zaujalo, co se jim líbilo nebo naopak nelíbilo, zhodnotí právě uplynulou část dopoledne. Trénují si tak vyjadřovací schopnosti, slovní zásobu, sociální vztahy, ale hlavně sebereflexi, sebehodnocení.

Dále následuje pobyt venku (podle počasí), individuální činnost ve třídě podle zájmu dětí, práce učitele s jednotlivými dětmi, práce s výukovými programy na PC, poslech hudby, pohádky, relaxace.

Přibližně v 11:15 hodin se děti začínají připravovat na oběd. Tak jako při svačině, i zde jsou děti vedeny k samostatnosti při obsluze. Po hygieně si prostřou, připraví příbory, samy si nalévají polévku, pití, po jídle si své místo samy uklidí.

Po obědě si pro děti přichází rodiče nebo je učitel (asistent) odvede do školní družiny a předá vychovatelce.

4.3 Plánování v přípravné třídě

Plánování

Plánování činností v přípravné třídě je pro pedagoga náročná, ale zajímavá a tvořivá práce. V praxi je nejčastěji využíván plán týdenní, který vychází ze školního vzdělávacího plánu. Plán je celistvý, smysluplný, propojuje to, co děti znají s tím, co se mají naučit. Obsahuje propojené činnosti zabývající se určitým tématem. Podle Kovalikové je tématický plán vnitřním motorem každé třídy, je ve spojení s každodenním životem, přivádí dítě k poznání, učení, umožňuje dítěti vnímat vztahy kolem sebe (Kovaliková, 1995, s.23).

Děti tak žijí určitým tématem delší dobu, dokáží o něm mluvit se i s rodiči. Takto komplexně pojatý způsob výuky odpovídá přirozenému rozvoji dětí a vede je nenásilně k hlubšímu chápání vztahů a souvislostí (Kořátková, 2008, s. 141).

Týdenní plán - Téma: Podzimní ovoce.

Pondělí

Ranní setkání: přivítání, kalendář (Jaký je dnes den? Jaký den byl včera? Jaký den bude zítra? Jaký je měsíc? Jaké je roční období?), brainstorming: druhy ovoce, encyklopedie, přinesené ovoce.

Činnosti:

Pracovní list: ovoce x zelenina.

Vytrhávaná jablka z barevného papíru, lepení na společný strom

Třídění obrázků: ovoce x zelenina.

Úterý

Ranní setkání: přivítání, kalendář, písnička Ukaž se mi jablíčko, slova na písmeno J (jablíčko).

Činnosti:

Malba ovoce podle předlohy.

Pracovní list: sklizeň ovoce – počítání.

Hruška – zápich (barevný papír, špejle).

Středa

Ranní setkání: přivítání, kalendář, taneček Měla babka, vytleskávání slov + jejich zdrobněliny (hruška – hruštička).

Činnosti:

Pracovní list: sbíráme ovoce - poznávání, opiš slovo OVOCE.

Kresba jabloně tuší + kolorování.

Vycházka do sadu (zahrady, obchodu s ovocem).

Čtvrtek

Ranní setkání: přivítání, kalendář, význam ovoce, zdravá výživa (diskuze).

Činnosti:

Pracovní list: jabloň – spočítej a vybarvi jablíčka

Slovo JABLÍČKO – poskládej slovo z vystříhaných písmen a nalep na papír.

Ovocný salát z přineseného ovoce – krájení ovoce, příprava, servírování.

Pátek

Ranní setkání: přivítání, kalendář, ochutnávka ovoce se zavázanýma očima, písnička Pod naším okýnkem.

Činnosti:

Modelování ovoce.

Pracovní list: zabal švestku do těsta (grafomotorické cviky).

Kniha o ovoci – vystřihování a nalepování obrázků ovoce (z časopisů, letáků) do společné „knihy“

4.4 Význam prožitkového učení v přípravné třídě

Prožitkové učení je v dnešním pojetí vzdělávání jeden z běžně používaných termínů. Za prožitkové učení je tedy považováno takové učení, kdy pedagog počítá s prožitkem a záměrně se ho snaží navodit. Je si vědom, že nikdy nemůže přesně vědět, co dítě v daný okamžik prožívá, může pouze odhadovat na základě svých pedagogických zkušeností (Svobodová, 2010, s. 109). Uplatňováním prožitkového učení v přípravné třídě pedagog usiluje o propojení emocionální složky osobnosti dítěte s rozvojem sociálním a intelektuálním. Pedagog vytváří podmínky pro prožitkově bohaté činnosti, vycházející z potřeb a zájmů dětí.

Prožitkové učení zahrnuje vlastní iniciativu dítěte, neboť vše, co je spojeno s aktivní činností se daleko lépe a trvaleji uloží do paměti. Tím, že dítě proniká do problému, nalézá řešení, pojmenovává, co se dozvědělo, nachází smysluplnost získaného poznatku pro život a pociťuje uspokojení. Prožitkové učení dává prostor pro

spontaneitu dítěte, aktivitu a tvořivost, komunikaci, experimentování, účast všech smyslů.

Pro děti v přípravné třídě je prožitkové učení zvláště přínosné, neboť s některými poznatky se setkávají poprvé v životě.

4.5 Rodina

Rodina má hlavní a nezastupitelnou roli ve výchově dítěte. Navázání kontaktu s rodinou a získání její důvěry je velkým přínosem pro budoucí vzdělávací dráhu dětí. Partnerství s rodičem přináší učiteli možnost lépe poznat „svět dítěte“, rodičům naopak učitel nabízí poznání metod a způsobů práce s dítětem, možnou cestu, která rozvine jeho předpoklady.

Dříve než dítě nastoupí do přípravné třídy, měli by rodiče obdržet dostatek informací o tom, jak práce v přípravné třídě funguje. Z komunikace mezi rodiči a učitelem by mělo být vždy patrné, že učitel má k dítěti pozitivní vztah a že mu záleží na tom, aby se dítěti v přípravné třídě líbilo. Při kontaktu s rodiči je správné vždy ocenit, co se dítěti nebo rodině podařilo. Snažit se vzbudit u rodičů zájem o výsledky činnosti jejich dětí. Pro rodiče jsou velmi důležité především zprávy pozitivní, které informují, co dítě baví a co dělá dobře. Radost z úspěchu spojuje oba vychovatele.

To ovšem neznamená, že by učitel neměl dávat rodičům informace negativní. Jak říká Svobodová, „...*pozitivních informací by mělo být rozhodně více než negativních, a i ty negativní informace by měly vyjadřovat vztah mezi dítětem a učitelem. Učitel by se měl v komunikaci s rodiči rozhodně vyvarovat kritizování dětí.*“ (Svobodová, 2010, s. 65).

Pokud chce učitel sdělit rodiči nějakou negativní zprávu, použije popis celé situace, nejen svůj krátký úsudek.

Rodiče jsou pravidelně informováni o činnosti dětí v přípravné třídě učitelem ústně nebo písemně – na nástěnce, v notýsku žáka, podle možností i e-mailem. Rodiče se rovněž mohou podílet se na dění ve třídě, na plánování programu, doprovázet děti spolu s pedagogy na různé akce, účastnit se aktivit, které školy rodičům nabízejí.

Při spolupráci s rodiči je důležité respektovat jejich nezastupitelnou úlohu. Rodiče jsou nejvýznamnějšími činiteli ovlivňující vývoj dítěte. Učitel musí brát jejich nezastupitelnou roli v úvahu a podle toho s nimi jednat.

Rodiče mají právo na ochranu osobních údajů. Učitel by měl vyžadovat od rodiny takové informace, které jsou nutné k zajištění efektivního vzdělávání dětí. Je-li potřeba poskytnout tyto informace jiným osobám, je nutné požádat rodiče předem o jejich souhlas.

Příklad komunikace s rodiči:

- *Nesprávná informace:*

„Petr dnes zlobil, pral se s dětmi o pastelky.“

- *Správná informace:*

„Dnes se Petr nepohodl s Martinem a byli z toho oba smutní. Martin si bohužel odnesl škrábnutí. Společně jsme si vysvětlili, že rvačka není nejlepší způsob, jak se domlouvat o pastelkách. Kluci se navzájem omluvili a Petr nakreslil Martinovi obrázek.“

4.6 Evaluace v přípravné třídě

Termín evaluace nebo autoevaluace se stal v poslední době jedním z nejvíce frekventovaných termínů v pedagogické teorii i praxi. Výraz samotný, odvozený z anglického *evaluation*, znamená určení hodnoty, ocenění. Evaluace je definována jako proces systematického shromažďování a analýzy informací podle předem stanovených kritérií za účelem dalšího rozhodování. Evaluační procesy jsou podstatou dalšího plánování (Bečvářová, 2003, s. 112). Podobně tak význam slova autoevaluace je systematicky připravené sebehodnocení.

Českým ekvivalentem pojmu evaluace je vyhodnocování i hodnocení, s vědomím, že v pedagogice se nejedná o hodnocení jako konstatování skutečnosti (ať pozitivního, nebo negativního významu), ale o řízený proces. Podle předem určených pravidel jsou shromažďovány a analyzovány informace a navrhovány opatření ke zvýšení úrovně kvality. Cílem evaluace je tedy ověřit a zlepšit kvalitu. Výsledky jsou využívány pro další kroky a postupy ve všech oblastech činností.

Hodnocení individuálních výsledků předškolních dětí, je z hlediska efektivity vzdělávání velmi důležité. Individualizovaný způsob vzdělávání v přípravné třídě vyžaduje, aby pedagog dobře poznal každé dítě, včetně jeho rodinného zázemí. Následně mohl zaujmout správná pedagogická rozhodnutí a volit účinné postupy. Pedagog dítě průběžně sleduje a podle potřeby zaznamenává nejdůležitější poznatky o jeho rozvoji a pokrocích. Individuální hodnocení rozvoje osobních a vzdělávacích

pokroků provádí vzhledem ke stávajícím schopnostem a dovednostem konkrétního dítěte. Zachytí tak včas nedostatky, nerovnoměrnosti vývoje, ale zároveň i zájmy a schopnosti dítěte, kterým může přizpůsobit vzdělávací postupy. Získané záznamy by měly poskytovat smysluplné a důležité informace, které mohou mít různou podobu, obsah i formu. Získaný materiál je důvěrný, slouží pedagogovi jako podklad pro další práci i pro informace rodičům, případně dalším odborníkům.

Hodnocení probíhá průběžně, pedagog hodnotí vlastně neustále podvědomě i vědomě vše, co vnímá a pozoruje. Metodami hodnocení a evaluace jsou nejčastěji rozhovor, diskuze, pozorování, analýza výsledků činnosti dítěte. Méně často audiozáznam, videozáznam, dotazník, anketa, sociometrické metody.

Pro dlouhodobé shromažďování informací o výsledcích vzdělávání (případně o dalších charakteristikách souvisejících se vzděláváním konkrétního dítěte) slouží *portfolio*. Portfolia obsahují různé typy materiálů, dostatečně pestrých, aby portfolio předávalo komplexní obraz o znalostech a dovednostech dítěte. Součástí portfolia jsou produkty dítěte za určité období (ukázky grafomotoriky, pracovní listy, výtvarné práce), záznamy pedagoga z pozorování, individuální hodnotící listy dítěte, průběžné poznámky pedagoga, zprávy od rodičů a zprávy od odborníků). Materiály jsou opatřeny datem.

Portfolio je významný podklad pro hodnocení dítěte pedagogem, podklad pro sebehodnocení dítěte, podklad pro konzultaci s rodiči , nebo spolupráci s dalšími odborníky a podklad pro sledování pokroků dítěte.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Cílem praktické části diplomové práce je posoudit význam přípravných tříd pro budoucí školáky, kteří pochází ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Mapuje a analyzuje úspěšnost začátku školní docházky dětí, které navštěvovaly přípravnou třídu, a to formou případové studie.

Vzhledem k tomu, že jsme chtěli porozumět určitému jevu, vcítit se do problému a poznat konkrétní prostředí (Gavora, 2010, s. 142), je výzkum orientován kvalitativně.

Všichni zúčastnění byli informováni o povaze a účelu výzkumu. Jména dětí jsou změněna.

5.1 Hypotézy

Hypotéza č. 1: Zařazení dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí do přípravné třídy zvyšuje školní úspěšnost při zahájení školní docházky.

Domníváme se, že pro dítě ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, které dosud nenavštěvovalo žádné předškolní zařízení, je pobyt v přípravné třídě nezbytný pro větší úspěšnost při zahájení základního vzdělávání.

Hypotéza č. 2: Spolupráce rodičů se školou zlepší výsledky ve výchovně vzdělávacím procesu dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Domníváme se, že pokud mají rodiče kladný vztah ke škole, jsou jejich děti úspěšnější a mají lepší výsledky, jak v domácí přípravě, tak ve školní práci.

Hypotéza č. 3: Děti z přípravné třídy mají problém se zařazením do velkého kolektivu v 1. třídě.

Předpokládáme, že děti, které byly zvyklé pracovat v malém kolektivu přípravné třídy, mohou mít problémy se získáváním nových kontaktů a s frontálním způsobem výuky v 1. třídě.

5.2 Metodika výzkumu

K získání potřebných informací byly použity následující metody:

- osobní a rodinná anamnéza dětí,
- rozhovor s rodiči dětí,
- rozhovor s učitelkou 1. třídy, kde se děti vzdělávají,
- zprávy z vyšetření dětí v Speciálním pedagogickém centru (dále jen SPC).

Od rodičů jsme získali informace z uplynulého života dítěte. V rodinné anamnéze jsme zjišťovali údaje o rodičích a sourozencích, případně dalších rodinných příslušnících. V osobní anamnéze, která navazuje na rodinnou, jsme se zaměřili na biologický, psychický a sociální vývoj dítěte od období prenatálního, na působení různých faktorů během jeho života, na získání poznatků o prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Součástí osobní anamnézy jsou výsledky vyšetření speciálního pedagoga z SPC.

Dále jsme pro rodiče připravili osm otázek, které se týkaly vzdělávání jejich dítěte v přípravné třídě a následného vstupu do 1. třídy. Rozhovor byl veden individuálně a byl polostrukturovaný (příloha A). Se svolením rodičů jsme z rozhovoru učinili písemný záznam.

Pro třídní učitelku jsme rovněž připravili otázky, na které nám odpovídala v individuálním rozhovoru (příloha B).

Třídní učitelka 1. třídy pracuje ve škole 10 let, má zkušenosti se vzděláváním dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. S dětmi z přípravné třídy pracuje třetím rokem. U dětí i rodičů je oblíbená.

5.3 Charakteristika sledovaného zařízení

Výzkumné šetření jsme realizovali v základní škole ve středočeském kraji, v oblasti se zvýšenou koncentrací obyvatel se sociálním znevýhodněním, v menší obci. Základní škola je spojena se školou mateřskou. Škola má 1. i 2. stupeň, přípravnou třídu a školní družinu. V těsném sousedství základní školy je i mateřská škola. Mezi žáky vzdělávané v hlavním vzdělávacím proudu jsou zařazeny i děti se speciálními vzdělávacími potřebami, konkrétně 8 dětí s mentálním postižením a 1 s tělesným postižením. Ve škole pracuje 11 učitelů, 2 asistenti a 1 vychovatelka.

5.4 Kazuistiky

Pro kazuistiky bylo vybráno pět dětí, které jeden rok navštěvovaly přípravnou třídu a poté nastoupily do první třídy základní školy. Všechny děti pochází ze sociokulturně znevýhodněného prostředí

5.4.1 Kazuistika č. 1 – Pavlík

Pavlík pochází z úplné rodiny, má staršího bratra. Otec pracuje v zemědělství, matka je nezaměstnaná. Rodina žije na vesnici, nedávno se přestěhovala do vlastního domku (doposud žili u rodičů matky).

Těhotenství proběhlo normálně, porod v termínu a bez komplikací. Raný psychomotorický vývoj byl mírně opožděn, Pavlík později seděl i lezl, samostatná chůze asi v 15 měsících. Počátky řeči se objevily okolo 2,5 roku.

Od 3 let navštěvoval mateřskou školu, adaptace proběhla přiměřeně. Dle sdělení rodičů i pedagogů mateřské školy byl neklidný a nesoustředěný, snadno unavitelný, motoricky méně obratný. Jinak aktivní, společenský, spíše čekal aktivitu od druhých. Občas má tendenci zvýšeně se prosazovat, pokud se mu to nedaří, truceje. Má rád pohybové aktivity, společenské hry, stavebnice, puzzle (jednodušší), hry na PC.

Pavlík je léčen pro alergii, medikován, má časté infekty horních cest dýchacích a proto často chybí.

Pro celkovou nezralost byl Pavlíkovi doporučen odklad školní docházky. Poslední rok před nástupem do školy byl přijat do přípravné třídy, kde mu velmi prospěl individuální přístup a menší kolektiv dětí. Matka se často zajímala o Pavlíkovy pokroky, dbala na rady učitelky přípravné třídy. Do 1. třídy nastoupil ve věku 7 let 3 měsíce.

Ze zprávy SPC

Vyšetřen ve věku 5 let 5 měsíců

Kontakt navazuje přiměřeně, sociálně vcelku zralý. Spolupráce poněkud problematická, rychle ztrácí motivaci k řízeným činnostem, pozornost krátkodobá, snadno odklonitelná. Osobní tempo spíše pomalejší. Postupně infantilní projevy v chování.

Řeč: vyjadřovací schopnosti přiměřené věku, výslovnost těžce dyslalická (ch, interdentalní sykavky obou řad, l, r). Samostatnou reprodukci dětské básničky zvládá, popis obrázku strohý.

Zkouška znalostí: plní podprůměrně, místy nepřiléhavé odpovědi. Zná spolehlivě základní barvy, doplňkové plete. Z číslic pozná jedničku. Číselnou řadu spolehlivě jmenuje do 10, početní představa utvořena do 3, manipulaci s prvky zvládá v oboru do 10, porovnání větší – menší zvládá.

Grafomotorika: úchop tužky v pravé ruce správný, přítlak silný, linie méně plynulé. Figurální kresba ve stadiu jednoduchého analytického zobrazení, chudá na detaily. Vizuomotorická koordinace průměrná.

Lateralita: orientačně pravostranná, souhlasná.

Zraková diferenciac: zkoušku nezvládá, je nesamostatný, má tendenci vzdávat náročnější úkol, pracuje nesystematicky, počet chyb vysoko nad hranicí normy.

Sluchová diferenciac: naprosto nevyzrálá, nerozliší ani náslovnou hlásku. Slabiky vytleskává spolehlivě.

Závěr: celkově nezralý chlapec, nelze vyloučit snížení intelektových schopností. Dyslalia multiplex.

Rozhovor s matkou

1. *Navštěvovalo Vaše dítě před přípravnou třídou nějaké jiné předškolní zařízení?*

Ano, Pavlík navštěvoval od tří let mateřskou školu.

2. *Kdy, kde a jak jste se dozvěděli o přípravné třídě?*

O přípravné třídě jsme se dozvěděli v mateřské škole, a to v době, kdy ji navštěvoval náš starší syn, bratr Pavlíka, který měl rovněž logopedické problémy. Do přípravné třídy chodil tedy i starší syn, po dobrých zkušenostech jsme se rozhodli přihlásit do přípravné třídy i Pavlíka.

3. *Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí přihlásit dítě do přípravné třídy?*

Jednak individuální přístup ke každému dítěti, logopedická procvičování s paní učitelkou a pak samozřejmě intenzivní příprava na 1. třídu.

4. *Vodili jste své dítě do přípravné třídy každý den, měli jste možnost mluvit s učitelkou, kdykoli bylo potřeba, účastnili jste se akcí pořádaných školou?*

Ano, Pavlíka jsme vodili každý den osobně. Pokud bylo potřeba, domluvili jsme se s paní učitelkou včas, k žádnému „neřešenému“ problému nikdy nedošlo. Školních akcí jsme se účastnili a účastníme dodnes, máme je velmi rádi celá rodina.

5. *Vyprávěli jste si se svým dítětem o tom, co v přípravné třídě dělá, co se mu líbí, jaké má kamarády, co dělá nerado?*

Ano, Pavlík chodil do „přípravky“ velmi rád, vyprávěl každý den a pokud byl nemocný (a to on byl bohužel často), brečel, že nemůže jít do školy.

6. *Věděli jste, co je náplní činnosti v přípravné třídě?*

Ano, věděli, převážně díky obrázkům, které si oba kluci nosili domů.

7. *Splnila se očekávání, která jste od přípravné třídy měli?*

Určitě byli oba kluci připraveni na nástup do školy. Poměrně snadno jim šlo psaní, se čtením je to bohužel horší. Stále docházíme na logopedii, vada řeči brzdí výuku čtení.

8. *Myslíte si, že předškolní příprava v přípravné třídě má význam při nástupu do první třídy?*

Ano, myslím si, že velmi důležitý byl individuální přístup a malý počet dětí ve třídě. Paní učitelka se mohla věnovat každému z dětí zvlášť. To ve velké třídě v mateřské škole bohužel nejde.

Rozhovor s třídní učitelkou

1. *Jak spolupracuje rodina se školou (třídní schůzky, konzultace s učitelkou, účast na třídních a školních akcích)?*

Spolupráce s rodinou Pavlíka funguje dobře. Třídních schůzek se účastní často oba rodiče. Protože Pavlík často pro nemoc chybí, chodí si maminka pro úkoly, bez mého upozornění. Maminka se také účastní prakticky všech školních akcí – tvoření s rodiči, školní výlety, besídky.

2. *Jaká je domácí příprava?*

Hlavně maminka se Pavlovi i jeho staršímu bratrovi věnuje a na rozvoji chlapců je to znát. Domácí úkoly i pomůcky má Pavlík v pořádku. Logopedické problémy

u Pavlíka trvají (mimořadně má je i starší Pavlův bratr), maminka s ním pravidelně navštěvuje logopedickou ambulanci.

3. *Kamarádí se spíše s dětmi, které znal s přípravné třídy? Jak navázal kontakt s „novými“ dětmi v 1. třídě? Jak se sžil s kolektivem v 1. třídě?*

Pavlík má nejlepšího kamaráda z přípravné třídy a toto přátelství pokračuje i v 1. třídě. Kontakt s ostatními dětmi navázal bez potíží, některé znal z mateřské školy, jiné pro něj byly neznámé, ale Pavlík je společenský, neodmítne pomoc ostatním, se sociálními kontakty problémy nemá. V současné 1. třídě jsou dva chlapci, kteří opakuji ročník, a kteří mezi nové prvňáky zatím nezapadli. Oba jsou agresivní a často mladším dětem ubližují. Dodnes si na ně kolektiv zvyká.

4. *Jak si zvykl na režim v 1. třídě?*

No, se zvykáním na nový režim to bylo u Pavlíka horší. Dopoledne ve škole pro něj bylo dlouhé, navíc byl zvyklý za hezkého počasí chodit s přípravnou třídou ven. Pavlík má problémy s udržením pozornosti, je brzy unavený, častěji si chodí odpočinout na koberec do zadní části třídy. Na konci září se u něj objevily tiky, které naštěstí během tří měsíců zmizely.

5. *Čtení, psaní, matematika?*

Vzhledem k tomu, že Pavlík má poměrně těžkou logopedickou vadu, je pro něj čtení i psaní problém. Pokroky, i když pomalé, jsou však zcela určitě znát. Některé hlásky neslyší, nepozná některá písmena. Složitější slova nenapíše, je pomalý. I když je znát domácí příprava, psaní představuje pro Pavlíka velkou zátěž. V matematice potíže nemá, je rychlý a přesný.

6. *Nastal během školního roku nějaký vážnější problém, týkající se výuky nebo chování?*

Žádný z takových problémů nenastal. Pavlík je aktivní, snaží se, autoritu učitele uznává. Chová se dobře.

7. *V čem vidíte přínos přípravné třídy konkrétně pro Pavlíka?*

Přípravná třída má obecně přínos pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Děti jsou připravenější na zahájení výuky. Pavlík byl připravený na čtení i psaní, které se i přes jeho handicap pomalu, ale jistě zlepšuje.

5.4.2 Kazuistika č. 2 - Erik

Erik se narodil jako druhé dítě svobodné matce. V současné době je matka vdaná, se svým manželem, Erikovým otčímem, má další dvě děti. Otčím je nezaměstnaný, matka ne rodičovské dovolené, rodina je závislá na sociálních dávkách. Erik se svým starším bratrem často pobývá u své babičky (ze strany matky) v sousední vesnici, která má na oba chlapce velký vliv.

Těhotenství proběhlo normálně, Erik se narodil v termínu. Psychomotorický vývoj probíhal v normě, chodit začal přibližně v jednom roce. Do mateřské školy nechodil. Na doporučení ředitelky školy (která zná situaci v rodině díky Erikovu staršímu bratrovi) přihlásila matka Erika do přípravné třídy.

Adaptace probíhala obtížněji. První měsíc Erik plakal, několikrát se dokonce snažil utéci. Poté si zvykl a se zájmem se věnoval činnostem v přípravné třídě. Oblíbil si práci s papírem, kreslení, puzzle. Přesto, že s některými činnostmi se setkal v přípravné třídě poprvé v životě, dělal poměrně rychle pokroky a do přípravné třídy chodil rád. Erika často přiváděli i vyzvedávali starší děti z rodin, výjimkou bohužel nebyly časté neopodstatněné absence. S matkou učitelka v přípravné třídě téměř nepřišla do styku.

Erik nastoupil do školy ve věku 6 let a 7 měsíců.

Ze zprávy SPC

Vyšetřen ve věku 5 let a 2 měsíce.

Erik navazuje kontakt obtížně. Celkově je méně komunikativní, na otázky odpovídá jednoslovně, často se schovává za matku, spolupráce proto poněkud problematická.

Řeč: vyjadřovací schopnosti na nízké úrovni, slovní zásoba nedostatečná. Vadná výslovnost více hlásek, logopedická péče není. Básničku nezná, popis obrázku jednoduchý, strohý.

Zkouška znalostí: údaje o své osobě zná, řekne své jméno i příjmení, věděl, kolik je mu let, ale věk ukázal na prstech. Neví, kde bydlí. Znalost základních barev s dopomocí (jako sluníčko, jako travička). Geometrické tvary nepojmenuje ani nepozná. Číselnou řadu jmenuje do tří, čísla nepozná, porovnání větší – menší zvládá, počet prvků ve skupině neurčí.

Grafomotorika: úchop v pravé ruce, psací náčiní drží správně. Grafomotorické obtíže, figurální kresba ve stadiu hlavonožce.

Lateralita: prostorová a pravolevá orientace – nezvládá

Sluchová diferenciacie: nezvládá, nerozlišuje náslovnou hlásku. Slabiky vytleskává správně.

Závěr: celkově nezralý chlapec, ohrožený sociálním vyloučením. Nižší úroveň všeobecných znalostí, grafomotorické obtíže.

Rozhovor s matkou

1. *Navštěvovalo Vaše dítě před přípravnou třídou nějaké jiné předškolní zařízení?*

Ne, nechodil nikam.

2. *Kdy, kde a jak jste se dozvěděli o přípravné třídě?*

O přípravné třídě jsme se dozvěděli od našich příbuzných, protože jejich děti tam také chodily. Při zápisu staršího syna do školy nám paní ředitelka nabídla, aby Erik chodil do přípravky.

3. *Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí přihlásit dítě do přípravné třídy?*

Chtěli jsme, aby se Erik seznámil s dětmi a aby se připravoval na 1. třídu. Také je výhodou, že je přípravná třída bezplatná.

4. *Vodili jste své dítě do přípravné třídy každý den, měli jste možnost mluvit s učitelkou, kdykoli bylo potřeba, účastnili jste se akcí pořádaných školou?*

Erika vodily do přípravky hlavně starší sestřenice nebo jeho babička. Já jsem měla v té době malé dítě a nemohla jsem brzy ráno Erika vodit. Akcí jsme se někdy účastnili, někdy chodil Erik se svými sourozenci a dalšími dětmi.

5. *Vyprávěli jste si se svým dítětem o tom, co v přípravné třídě dělá, co se mu líbí, jaké má kamaráda, co dělá nerado?*

Ano, Erik nám vyprávěl, co se v přípravce „učí“ a nosil domů výrobky a výkresy.

6. *Věděli jste, co je náplní činnosti v přípravné třídě?*

Hodně tam kreslili a vyráběli, učili se písmena a čísla a také písničky a básničky.

7. *Splnila se očekávání, která jste od přípravné třídy měli?*

Ano, Erik se skamarádil s dětmi, se kterými šel za rok do 1. třídy. Naučil se věci důležité pro školu.

8. *Myslíte si, že předškolní příprava v přípravné třídě má význam při nástupu do první třídy?*

Ano, děti jsou připravené do školy a rychle si tam zvyknou.

Rozhovor s třídní učitelkou

1. *Jak spolupracuje rodina se školou (třídní schůzky, konzultace s učitelkou, účast na třídních a školních akcích)?*

Spolupráce s maminkou Erika je velice slabá. U staršího bratra Erika chodila občas na třídní schůzky, u Erika bohužel nechodí vůbec. Občas mluvím s Erikovou babičkou, u které Erik i jeho starší bratr často bydlí. Matka poté, co se vdala a má další dvě malé děti, má o starší chlapce velmi malý zájem.

2. *Jaká je domácí příprava?*

Domácí příprava nejspíš není vůbec žádná. Úkoly občas vypracuje, většinou je však nemá. Chybí mu pomůcky. Vzhledem k tomu, že rodina má často finanční problémy, nemá Erik zaplacené SRPDŠ, pracovní sešity, výletů a jiných placených akcí se raději neúčastní (zůstává doma).

3. *Kamarádí se spíše s dětmi, které znal z přípravné třídy? Jak navázal kontakt s novými dětmi v 1. třídě? Jak se sžil s kolektivem v 1. třídě?*

Žádného „nejlepšího“ kamaráda si Erik z přípravné třídy nepřivedl. Během přestávek spíše vyhledává svého staršího bratra, případně další děti z rodiny. Erik by se chtěl kamarádit, ale ve hře je často agresivní, dětem ubližuje, děti ho pak nechtějí a ze hry vyloučí. Erik se vzteká a vzniká tak začarovaný kruh. Dá se říci, že Erik si na kolektiv v 1. třídě stále zvyká.

4. *Jak si zvykl na režim v 1. třídě?*

Nejlépe pracuje první dvě hodiny, pak u Erika nastupuje únava. Má problémy s udržení pozornosti. Často vykřikuje, pokud chce něco sdělit, nenechá mluvit ostatní. Na začátku školního roku často vybíhal z lavice, nevydržel sedět.

5. *Čtení, psaní, matematika?*

Vzhledem k tomu, že domácí příprava je prakticky nulová, výuka čtení i psaní vážně. V matematice závažné problémy nemá, poměrně snadno chápe novou látku. Jeho problémy jsou však natolik závažné, že Erik bude opakovat první třídu.

6. *Nastal během školního roku nějaký vážnější problém týkající se výuky nebo chování?*

V případě Erika bohužel nastal poměrně závažný problém v chování. Přidal se ke staršímu spolužákovi a slovně a později i fyzicky napadl chlapce z 2. třídy. Případ se řešil jako šikana. Erik má sklon nechat se strhnout k nesprávnému chování.

7. *V čem vidíte přínos přípravné třídy konkrétně pro Erika?*

Domnívám se, že v případě Erika jeden rok v přípravné třídě nestačil. Jistě udělal velký pokrok, co se týká znalostí, dovedností v běžném životě, ale vzhledem k tomu, že nenavštěvoval mateřskou školu, byla předškolní příprava krátká.

5.4.3 Kazuistika č. 3 - Jirka

Jirka pochází z úplné rodiny. Je prostřední ze tří sourozenců. Starší sestra chodí na základní školu, s mladším bratrem je matka na rodičovské dovolené. Otec je nezaměstnaný. Rodině finančně vypomáhají prarodiče (rodina matky). Rodina žije v domku v malé vesnici.

Těhotenství i porod proběhly v normálu. Jirka měl po narození novorozeneckou žloutenku. Psychomotorický vývoj probíhal v normě. Samostatná chůze v 10 měsících, počátky řeči se objevily kolem jednoho roku.

Jirka v pěti letech nastoupil do mateřské školy, měl však potíže s navazováním kontaktů s vrstevníky. Reagoval nepřiměřeně a neadekvátně situaci (agrese), a proto se často dostával do konfliktu. Matka chtěla Jirku z mateřské školy odhlásit, protože doma plakal a odmítal do mateřské školy chodit. Ředitelka školy tedy nabídla možnost navštěvovat přípravnou třídu.

Pobyt v přípravné třídě Jirkovi velmi prospěl. Velmi brzy se zlepšila jeho grafomotorika, úroveň znalostí, měl zájem o činnosti v přípravné třídě, zlepšily se i jeho vztahy s vrstevníky.

Rodičům byl pro Jirkovu nezralost, která byla částečně způsobena i jeho věkem (narodil se během prázdnin), navržen odklad školní docházky, ti ho však odmítli.

Jirka nastoupil do školy ve věku 6 let a 2 měsíce.

Ze zprávy SPC

Vyšetřen ve věku 5 let a 3 měsíce

Kontakt navazuje bez potíží. Spolupráce však problematická, neudrží pozornost, odbíhá od tématu. Výrazné obtíže se soustředěním, snadno vyrušitelný.

Řeč: vyjadřovací schopnosti na nižší úrovni. Vadná výslovnost více hlásek, na logopedii nechodí. Reprodukuje krátkou básničku, popis obrázku zvládá – jmenuje zobrazené předměty. Malá slovní zásoba, hovoří v jednoduchých větách.

Zkouška znalostí: ví, jak se jmenuje, kde bydlí, věk ukáže na prstech. Zná základní barvy, doplňkové plete. S jistotou mechanicky napočítá do tří, dále pod vedením. Porovnání počtu na názoru sám nezvládne, pouze s výraznou dopomocí. Z geometrických tvarů pojmenoval pouze kruh.

Grafomotorika: tužku drží v levé ruce, úchop vadný (čtyři prsty, vysoko), slabý přitlak. Figurální kresba ve stadiu hlavonožce, bez detailů, linie méně plynulé.

Zraková diferenciacce: zraková percepce nevyzrálá, vážne koordinace ruka – oko

Sluchová diferenciacce: slovo na slabiky rozdělí pouze dvojslabičné, delší nezvládne. První hlásku ve slově neurčí. Sluchová percepce nevyzrálá.

Závěr: chlapec s nižší úrovni všeobecných znalostí, sociálně nezralý. Méně podnětné rodinné prostředí. Vada řeči. Nevyzrálá sluchová a zraková percepce. Grafomotorické obtíže. Žák se sociálním znevýhodněním.

Rozhovor s matkou

1. Navštěvovalo Vaše dítě před přípravnou třídou nějaké jiné předškolní zařízení?

Ne. Poslední rok před nástupem do školy sice začal chodit do mateřské školy, ale brzy jsme ho odhlásili.

2. Kdy, kde a jak jste se dozvěděli o přípravné třídě?

Jirka začal chodit do školky, ale měl tam velké problémy se zvykáním, doma večer plakal a nechtěl do školky chodit. Proto jsme se rozhodli Jirku odhlásit. Paní ředitelka nám nabídla vyzkoušet přípravnou třídu. Nelitovali jsme, Jirka byl ve třídě spokojený.

3. Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí přihlásit dítě do přípravné třídy?

Právě paní ředitelka. Už jsme si mysleli, že Jirka zůstane poslední rok před nástupem do školy doma a ona nás přesvědčila, abychom přípravnou třídu vyzkoušeli.

4. *Vodili jste své dítě do přípravné třídy každý den, měli jste možnost mluvit s učitelkou, kdykoli bylo potřeba, účastnili jste se akcí pořádaných školou?*

Ano, Jirku jsem vodila každý den já nebo manžel a s paní učitelkou jsme měli možnost mluvit. Akcí pro děti a rodiče jsme se občas účastnili.

5. *Vyprávěli jste si se svým dítětem o tom, co v přípravné třídě dělá, co se mu líbí, jaké má kamarády, co dělá nerado?*

Jirka je hodně upovídaný, hodně nám vyprávěl i o přípravné třídě a o dětech.

6. *Věděli jste, co je náplní činnosti v přípravné třídě?*

Ano, Jirka nosil domů obrázky, vyprávěl nám, co dělal, se svými sourozenci si doma hrál na „přípravku“. Také jsem si četla plány, které visely v šatně.

7. *Splnila se Vaše očekávání, která jste od přípravné třídy měli?*

Asi, ano, očekávali jsme hlavně přípravu na první třídu. V přípravce nám nabízeli odklad, ale u nás odklad nikdo neměl, proto jsme odmítli.

8. *Myslíte si, že předškolní příprava v přípravné třídě má význam při nástupu do první třídy?*

Myslím si, že v přípravné třídě se na školu připravovali více než děti ve školce. Jirka navíc měl ve školce problémy se zvykáním, nechtěl tam chodit, v přípravné třídě se mu líbilo, chodil tam rád a to se určitě odrazilo na jeho práci a přípravě na školu.

Rozhovor s třídní učitelkou

1. *Jak spolupracuje rodina se školou (třídní schůzky, konzultace s učitelkou, účast na třídních a školních akcích)?*

Maminka chodí pravidelně na třídní schůzky. Ostatních akcí se neúčastní, dokonce si Jirku i jeho starší sestru bere domů, pokud akce pro rodiče a děti zasahují například do odpoledního vyučování. Finančně pomáhají rodině rodiče matky, platí dětem pracovní sešity, divadlo, výlety, myslím, že nebýt této pomoci, děti by se neúčastnily ani těchto akcí.

2. *Jaká je domácí příprava?*

S domácí přípravou pomáhá Jirkovi hlavně starší sestra, během víkendu i dědeček. Jirka nosí v pořádku úkoly, pomůcky, umí básničky.

3. *Kamarádi spíše s dětmi, které znal z přípravné třídy? Jak navázal kontakt s „novými“ dětmi v 1. třídě? Jak se sžil s kolektivem v 1. třídě?*

U Jirky stále přetrvává sociální nezralost. S dětmi naváže kontakt bez problémů, jak s kamarády z přípravné třídy, tak s „novými“ dětmi, ale občas zareaguje při hře neadekvátně – sebere hračku, uhodí – ostatní si to nenechají líbit a konflikt je na světě. Často musí zasahovat dospělý, někdy dojde i na slzy.

4. *Jak si zvykl na režim v 1. třídě?*

Zde musím opakovat, že podobně jako některé další děti plně funguje první dvě hodiny, poté se hůře soustředí, občas i odmítne pracovat, potřebuje si odpočinout na koberci v zadní části třídy.

5. *Čtení, psaní, matematika?*

Co se týká učení, Jirka dělá pokroky, i když pomaleji. V matematice je výrazně lepší než v českém jazyce. Potíže v grafomotorice přetrvávají, možná je to dáno i tím, že Jirka je levák. Jsou dny, kdy při společných činnostech těžko drží pozornost. Pokud děti pracují ve skupinkách, bývá málo aktivní, spíše kouká, kde by se „ulil“.

6. *Nastal během školního roku nějaký vážnější problém týkající se výuky nebo chování?*

Kromě výše popsaného problému, kdy občas dojde ke konfliktu s ostatními dětmi při hře, Jirka žádné výrazné potíže nemá.

7. *V čem vidíte přínos přípravné třídy konkrétně pro Jirku?*

Jirka nenavštěvoval kromě přípravné třídy žádné jiné předškolní zařízení, a proto mu pobyt v přípravné třídě jednoznačně prospěl. Během roku udělal velký pokrok, jak v grafomotorice, tak v oblasti znalostí. Podnětné prostředí přípravné třídy rozhodně umožnilo Jirkovi připravit se na vstup do školy. Jirka nastoupil do 1. třídy jako nejmladší z dětí (narozeniny slaví v červenci), jeden rok navíc v přípravné třídě by mu určitě prospěl, rodiče však navrhovaný odklad školní docházky odmítli.

5.4.4 Kazuistika č. 4 - Helenka

Helenka je prostřední ze tří dětí. Těhotenství i porod proběhly bez komplikací, stejně tak raný psychomotorický vývoj.

Krátce po narození Helenky se matka rozešla s otcem dětí a poté žila i s dětmi v azylovém domě. V té době si našla nového partnera, narodilo se třetí dítě, jeho otec však od rodiny odešel. Matka je nyní na mateřské dovolené s nejmladším chlapcem, žije se všemi třemi dětmi v pronajatém domě na vesnici. Helenka i její starší sestra navštěvují základní školu. S otcem se stýkají minimálně, cca dvakrát do roka, stejně tak s prarodiči z otcovy strany.

Do vesnice se přistěhovali, v předchozím bydlišti Helenka do školy nechodila. Rodinné prostředí je méně podnětné.

V přípravné třídě se Helenka rychle sžila s dětmi, měla zájem o činnosti, aktivně se zapojovala. Její vědomosti a dovednosti neodpovídaly věku, v kolektivu však dělala rychlé pokroky.

Do školy nastoupila ve věku 6 let a 2 měsíce.

Ze zprávy SPC

Vyšetřena ve věku 5 let a 1 měsíc

Kontakt navazuje bez potíží, je komunikativní, neostýchá se.

Všeobecné znalosti: úroveň všeobecných znalostí je nižší, má obtíže ve všech sledovaných oblastech. Chybí podněty v rodině.

Matematické představy: zadané úkoly plní pod vedením. Porovnání větší – menší zvládá, v porovnání počtu na názoru nejistá.

Prostorová orientace: pravolevá orientace dosud plně nefixovaná, orientace v prostoru (nahore, dole, první, poslední, před, za) plní pod vedením

Řeč a úroveň vyjadřování: menší slovní zásoba, vyjadřuje se v jednoduchých větách. Vadná výslovnost r, ř.

Grafomotorika: tužku drží v pravé ruce, úchop vadný (4 prsty), přítlak přiměřený. Při opisu tvarů písmen a číslic v některých případech tendence psát zprava doleva.

Sluchové vnímání: slovo na slabiky rozdělí, dokáže vytleskat. První hlásku ve slově neučí, určuje první slabiku.

Zrakové vnímání: zraková percepce bez výrazných obtíží.

Pozornost: soustředí se kratší dobu, nechá se snadno vyrušit.

Závěr: dívka s nižší úrovní všeobecných znalostí, příčinou je pravděpodobně absence docházky do mateřské školy a málo podnětné rodinné prostředí. Snaživá, zvědavá, rychle se učí novým věcem. Nevyzrálá sluchová percepce. Žákyně se sociálním znevýhodněním.

Rozhovor s matkou

1. *Navštěvovalo Vaše dítě před přípravnou třídou nějaké jiné předškolní zařízení?*

Ne, Helenka ani její sestra nenavštěvovaly mateřskou školu ani jiné zařízení.

2. *Kdy, kde a jak jste se dozvěděli o přípravné třídě?*

Ve škole. Při zápisu starší dcery do 1. třídy nám byla nabídnuta možnost, aby Helenka chodila do přípravné třídy. Souhlasila jsem, právě proto, že Helenka nechodila do mateřské školy.

3. *Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí přihlásit dítě do přípravné třídy?*

Příprava na 1. třídu.

4. *Vodili jste své dítě do přípravné třídy každý den, měli jste možnost mluvit s učitelkou, kdykoli bylo potřeba, účastnili jste se akcí pořádaných školou?*

Ano, vodili. Měli jsme možnost mluvit s paní učitelkou každý den a využívali jsme toho. Akcí pořádaných školou jsme se příliš často neúčastnili.

5. *Vyprávěli jste si se svým dítětem o tom, co v přípravné třídě dělá, co se mu líbí, jaké má kamarády, co dělá nerado?*

Ano, vyprávěli. Věděla, jsem, se kterými dětmi se kamarádí. Helenka nosila domů své práce, jak ona říká „úkoly“. Máme je všechny schované a občas se k nim vracíme a prohlížíme si je.

6. *Věděli jste, co je náplní činnosti v přípravné třídě?*

Ano, přehled o činnostech jsme měli. Jednak díky plánu, který visel v šatně, a jednak díky „úkolům“, které si děti pravidelně nosily domů.

7. *Splnila se Vaše očekávání, která jste od přípravné třídy měli?*

Ano, očekávala jsem hlavně přípravu na 1. třídu, a té je, myslím, v přípravné třídě dostatek.

8. *Myslíte si, že předškolní příprava v přípravné třídě má význam při nástupu do první třídy?*

Rozhodně ano. V případě Helenky, která nechodila do mateřské školy, se přípravná třída rozhodně osvědčila.

Rozhovor s třídní učitelkou

1. *Jak spolupracuje rodina se školou (třídní schůzky, konzultace s učitelkou, účast na třídních a školních akcích)?*

Děti žijí pouze s matkou, ani jeden z otců dětí se na výchově nepodílí. Maminka se snaží, aby děti byly v pořádku, má zájem o jejich prospěch. Každý den vodí dívky do školy, po skončení vyučování je vyzvedává, mám tedy možnost kdykoli s ní mluvit, případně řešit jakýkoli problém. Na třídní schůzky chodí, včas omlouvá nepřítomnost, podle potřeby přijde pro úkoly, když dívky chybí. Na společné akce třídy, školy nechodí. Možná je to způsobeno i tím, že se rodina přistěhovala do obce nedávno, nemají zde mnoho známých.

2. *Jaká je domácí příprava?*

Domácí příprava funguje dobře, jak jsem již řekla, maminka se snaží. Helenka má, co potřebuje. Domácí úkoly nosí, pomůcky má v pořádku.

3. *Kamarádi spíše s dětmi, které znala s přípravné třídy? Jak navázala kontakt s „novými“ dětmi v 1. třídě? Jak se sžila s kolektivem v 1. třídě?*

Helenka je spíše tichá, introvertní, má ráda svůj klid. Hromadných her například během přestávky se účastní málokdy. Mezi dětmi je oblíbená, ostatní dívky usilují o její přátelství. Helenka je neodmítne, ale ani je nijak aktivně nevyhledává. Je to dáno její povahou, v přípravné třídě se chovala obdobně.

4. *Jak si zvykla na režim v 1. třídě?*

Helenka neměla s novým režimem ve škole sebemenší problém. Převážně vydrží pracovat celé dopoledne. Je spíše pasivní, „nerve“ se s ostatními o slovo. Tempu třídy naprosto bez potíží stačí.

5. *Čtení, psaní, matematika?*

Helenka nemá s učením problémy, i díky domácí přípravě vše zvládá. Patří ve třídě k velmi dobrým žákům, někdy však udělá naprosto nepochopitelnou chybu. Přičítám to občasným poruchám pozornosti, které ale nejsou nijak časté.

6. *Nastal během školního roku nějaký vážnější problém týkající se výuky nebo chování?*

Někteří rodiče, a mezi ně patří i maminka Helenky, mají očekávání, která děti nemohou během prvního půlroku v 1. třídě splnit. Nemohou plyně číst ani mít písmo jako předtištěné v písance. Rodiče pak mají tendenci během domácí přípravy děti přetěžovat. Na mě potom je, abych jim vysvětlila, že hledají problémy tam, kde nejsou. V případě Helenčiny maminky naštěstí vzájemný dialog funguje, žádné vážnější potíže se nevyskytly.

7. *V čem vidíte přínos přípravné třídy konkrétně pro Helenku?*

V případě Helenky je obzvlášť dobře vidět, jak jsou děti z přípravné třídy zvyklé na vzájemnou spolupráci, na pomoc druhému, mají mezi sebou lepší vztahy. Děti z mateřské školy, kde je ve třídě 28 dětí, takto empatický přístup nemají.

5.4.5 Kazuistika č. 5 - Nela

Nela pochází z neúplné rodiny, žije pouze s otcem v domě jeho rodičů, kteří mu s výchovou a s péčí o dceru vypomáhají. Nela vyrůstá jako jedináček, otec má sice z předchozího vztahu starší dceru, ta však žije se svou matkou a s otcem se stýká výjimečně. Matka Nely byla ve výkonu trestu, v současné době žije v jiném městě a s Nelou se stýká velmi zřídka. Nela je pod dozorem sociálního odboru.

Těhotenství, dle údajů otce, proběhlo v normálu. Nela se však narodila předčasně (35tt), s nižší porodní váhou (2,2 kg), několik dní pobývala v inkubátoru. Psychomotorický vývoj byl mírně opožděn, kolem jednoho roku věku však již byl vyrovnaný (samostatná chůze ve 12 měsících, počátky řeči okolo 20 měsíců).

V necelých čtyřech letech Nela nastoupila do mateřské školy. Zde však adaptace probíhala velmi problematicky, Nela trpěla ranními nevolnostmi, v mateřské škole plakala, často zvracela i během dne, na kolektiv dětí ani na učitelky si nezvykla. Otec ji proto po dvou měsících z mateřské školy odhlásil. Poslední rok před nástupem do základní školy ji otec přihlásil do přípravné třídy.

V menším kolektivu přípravné třídy se Nela adaptovala poměrně snadno, svou roli zde sehrál i věk, Nela byla o dva roky starší než při nástupu do mateřské školy. Nela byla v přípravné třídě tichá, neprůbojná, s nízkým sebevědomím. Bylo potřeba ji povzbuzovat, chválit, zvyšovat její sebejistotu. Kontakt s dětmi příliš nevyhledávala, zájem měla o stavebnice a puzzle, které si však stavěla sama. Během školního roku v přípravné třídě se její sebevědomí postupně zvyšovalo. Na konci pobytu v přípravné třídě neměla problémy promluvit před ostatními dětmi, zapojit se do kolektivní hry i spolupráce. Otec i prarodiče se o Nelu a její pokroky zajímali.

Nela nastoupila do první třídy ve věku 7 let.

Ze zprávy SPC

Vyšetřena ve věku 5 let 6 měsíců

Nela velmi obtížně navazovala kontakt. Celkově byla méně komunikativní, verbálně téměř nekomunikovala. Z tohoto důvodu nelze posoudit úroveň vyjadřovacích schopností.

Údaje o své osobě zná, řekla své jméno a příjmení, věděla, kolik je jí let, ale věk ukázala pouze na prstech. Kde bydlí věděla, řekla město a s dopomocí i ulici.

V prostoru se orientovala, ale pravolevá orientace zatím není fixována.. Základní barvy vybrala. Geometrické tvary nepojmenovala ani nevybrala, posoudit držení psacího náčiní nelze – odmítla spolupracovat. Číselnou řadu s názorem do 5 zvládla. Zda by zvládla porovnat a určit počet prvků ve skupině nelze zhodnotit.

Úroveň všeobecných znalostí nelze posoudit, nespolupracovala. Dívka má výrazné obtíže v komunikaci, v kolektivu odmítá mluvit.

Úzkostná, problémy s navázáním kontaktu.

Závěr: jedná se o sociálně nezralou dívku, rodinné prostředí méně funkční (rozpadající se rodina). Úroveň všeobecných znalostí se nepodařilo ověřit, dívka nespolupracuje

Poznámka otce: Nela je v rodinném prostředí komunikativní, hravá, samostatná, společenská, zvědavá, manuálně zručná. Mimo rodinu je nutný individuální přístup.

Rozhovor s otcem

1. *Navštěvovalo Vaše dítě před přípravnou třídou nějaké jiné předškolní zařízení?*

Nela chodila do mateřské školy necelé dva měsíce. Měla však velké problémy se zvykáním, plakala doma i ve školce, měla psychosomatické potíže. Naše rodina tuto situaci nesla těžce, Nelu jsme raději z mateřské školy odhlásili.

2. *Kdy, kde a jak jste se dozvěděli o přípravné třídě?*

V mateřské škole. Chtěli jsme, aby Nela alespoň poslední rok před nástupem do školy navštěvovala mateřskou školu, aby měla předškolní přípravu, i když jsme měli s předchozím pobytem Nely v mateřské škole špatné zkušenosti. Ředitelka školy nám nabídla možnost přihlásit Nelu do přípravné třídy.

3. *Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí přihlásit dítě do přípravné třídy?*

Rozhodně menší kolektiv dětí. Nela je bojácná, neprůbojná, ve velkém kolektivu dětí se necítí dobře. Dále individuální přístup a samozřejmě intenzivní příprava na 1. třídu.

4. *Vodili jste své dítě do přípravné třídy každý den, měli jste možnost mluvit s učitelkou, kdykoli bylo potřeba, účastnili jste se akcí pořádaných školou?*

Já jsem se snažil vodit Nelu do přípravné třídy alespoň jednou týdně, abych měl možnost mluvit s paní učitelkou, abych se mohl zeptat, jak Nela funguje, zda je potřeba něco řešit, nějak zasáhnout. Jinak Nelu vodili i vyzvedávali moji rodiče. Akcí pořádaných školou jsme se účastnili, Nele se líbí a já mám vždy možnost setkat se svými přáteli a spolužáky, protože jsem do této školy sám chodil.

5. *Vyprávěli jste si se svým dítětem o tom, co v přípravné třídě dělá, co se mu líbí, jaké má kamarády, co dělá nerado?*

Ano. I když je Nela v cizím prostředí tichá a příliš nemluví, doma taková není. Vyprávěla nám doma každý den, co se v přípravné třídě učili, na co si hráli, co dělaly ostatní děti, co říkala paní učitelka.

6. *Věděli jste, co je náplní činnosti v přípravné třídě?*

Ano, já jsem se o činnosti v přípravné třídě zajímal, pravidelně jsem si četl týdenní plán v šatně. Nela nosila domů své práce, výkresy a výrobky.

7. *Splnila se Vaše očekávání, která jste od přípravné třídy měli?*

Ano, chtěli jsme, aby Nela strávila poslední rok před nástupem do 1. třídy mez dětmi, aby si zvykla na prostředí školy, aby se trochu „otrkala“. To se naštěstí podařilo. Měli jsme strach, aby se neopakovala situace z mateřské školy, aby Nela neměla chorobný strach z cizího prostředí.

8. *Myslíte si, že předškolní příprava v přípravné třídě má význam při nástupu do první třídy?*

Myslím si, že každé dítě by mělo mít nějakou předškolní přípravu. V případě Nely to v mateřské škole nevyšlo právě nejlépe, proto přípravná třída Nele velmi pomohla. Nela se přestala bát v cizím prostředí a i když dodnes není žádný velký divoch, do společnosti jiných dětí a dospělých se dokáže docela dobře zařadit.

Rozhovor s třídní učitelkou

1. *Jak spolupracuje rodina se školou (třídní schůzky, konzultace s učitelkou, účast na třídních a školních akcích)?*

Tatínek i prarodiče mají o pokroky Nely zájem. Často se na ni přijdou zeptat „jen tak“. Dá se říct, že jejich výchova Nely je příliš úzkostná. Někdy hledají problémy i tam, kde nejsou. Na druhou stranu je nutné pochopit, že mají o Nelu starost poté, co měla potíže v mateřské škole. Rodina Nely je vůči okolí spíše uzavřená, ale akcí školy se účastní.

2. *Jaká je domácí příprava?*

Hlavně prarodiče s Nelou doma pracují. Nela bez problémů stačí tempu třídy. Pomůcky nosí v pořádku, úkoly má vypracované.

3. *Kamarádí spíše s dětmi, které znala s přípravné třídy? Jak navázala kontakt s „novými“ dětmi v 1. třídě? Jak se sžila s kolektivem v 1. třídě?*

Nela je samotářka, nicméně společnost ostatních holčiček neodmítá. Ve společnosti ostatních je pasivní, spíše pozoruje, sama se spontánně přidá málokdy. Někdy je na dospělém, aby Nelu do hry nebo do činnosti s ostatními trochu „popostrčil“. Takové problémy, jako měla v mateřské škole, Nela v žádném případě nemá.

4. *Jak si zvykla na režim v 1. třídě?*

Bez problémů. Vydrží pracovat celé dopoledne, i když někdy se zdá unavená. Do družiny nechodí, babička ji vyzvedává hned po vyučování, Nela má dostatek času na odpočinek doma.

5. *Čtení, psaní, matematika?*

Nela byla z přípravné třídy připravena na čtení i psaní. Grafomotorické potíže nemá, má velmi dobrou paměť. Jako jedna z mála dětí nemá žádnou logopedickou vadu. V matematice potřebuje delší čas na „vstřebání“ nové látky, tempu třídy však stačí.

6. *Nastal během školního roku nějaký vážnější problém týkající se výuky nebo chování?*

Ne, nenastal. Dá se říct, že Nela je dítě, které „proplouvá“ bezproblémově, protože na sebe nijak nestrhává pozornost. O to více si však musím všimnout, zda je u Nely vše v pořádku, zda ji něco netrápí. Zatím se daří, Nela je ve škole spokojená.

7. *V čem vidíte přínos přípravné třídy konkrétně pro Nelu?*

Nele pomohla přípravná třída s jejími problémy v cizím prostředí, se strachem z cizích lidí. Získala sebejistotu, dokázala se zařadit do kolektivu dětí. Nela je povahou samotářská, nikdy z ní nebude ta, která se předvádí před ostatními. Je z ní holčička, která chodí do první třídy a nemá žádné problémy.

5.5 Analýza získaných dat

5.5.1 Osobní a rodinná anamnéza

Všechny děti se narodily po bezproblémovém těhotenství, poporodní adaptace rovněž proběhla bez problémů. Raný psychomotorický vývoj probíhal v normě nebo s mírným opožděním.

Dvě děti pochází z úplné rodiny, jedno z dětí žije pouze s matkou, jedno pouze s otcem a jedno dítě žije střídavě u babičky a u matky a jejího nového partnera. Všechny děti mají nejméně jednoho sourozence. Matky ani jednoho z dětí nepracují, jsou buď na mateřské dovolené nebo nezaměstnané, otec je zaměstnaný pouze ve

dvou případech. Rodinné rozpočty jsou ve všech případech tvořeny převážně vyplácenými sociálními dávkami.

Ve čtyřech případech děti nenavštěvovaly mateřskou školu ani žádné jiné předškolní zařízení. Všechny rodiny žijí na vesnici, v rodinném domku. Rodinné prostředí všech dětí je méně podnětné až nepodnětné.

5.5.2 Ze zpráv SPC

Tři z pěti sledovaných dětí navázaly kontakt s vyšetřujícím odborníkem bez problémů, pouze dvě děti navázaly kontakt obtížně a spolupráce byla problematická. U všech dětí byla zjištěna nízká úroveň všeobecných znalostí, malá slovní zásoba, vady řeči. Jednoduché úkoly děti plnily správně pouze pod vedením. Sluchová a zraková diferenciacce byla u dětí nevyzrálá, pozornost krátkodobá. Úchop tužky byl u dvou dětí vadný, u tří správný, ve všech případech však byla kresba dětí jednoduchá, chudá na detaily, linie méně plynulé, přítlak silný nebo naopak slabý.

Závěr šetření u všech dětí byl uveden u všech dětí jako celková nezralost, nižší úroveň všeobecných znalostí, méně podnětné rodinné prostředí, sociální znevýhodnění.

5.5.3 Rozhovor s matkou (otcem)

S matkami dětí byl veden rozhovor individuálně, v jednom případě byl rozhovor veden s otcem, odpovědi byly s jejich svolením písemně zaznamenávány. Rozhovor byl polostrukturovaný.

Všechny matky i otec shodně uvedli, že se o přípravné třídě dozvěděli přímo ve škole. Ve dvou případech se tak stalo při zápisu staršího sourozence do 1. třídy, kde jim byla nabídnuta možnost vzdělávání v přípravné třídě pro mladší dítě-předškoláka. Ve třech případech byla přípravná třída rodičům doporučena v mateřské škole, a to jako řešení konkrétního problému.

„... o přípravné třídě jsme se dozvěděli v mateřské škole, už když tam chodil náš starší syn, který měl logopedické problémy...“

„... paní ředitelka nám nabídla možnost vyzkoušet přípravnou třídu...“

Rozhodnutí umístit dítě do přípravné třídy ovlivnily osobní zkušenosti (starší dítě v přípravné třídě), doporučení příbuzných, ředitelka školy.

„... o přípravné třídě nám řekli příbuzní, jejich děti tam také chodily...“

„... po dobrých zkušenostech se starším synem jsme se rozhodli přihlásit i Pavlíka...“

„... měl velké problémy se zvykáním v mateřské škole, a proto jsme ho odhlásili a přihlásili do přípravky...“

Ve třech případech matky uvedly, že vodily do přípravné třídy své dítě každý den, využívaly možnosti mluvit s učitelkou přípravné třídy a řešit tak případné problémy, zajímaly se o práci svých dětí v přípravné třídě. Pouze jedna z matek nevodila dítě do přípravné třídy osobně, využívala příbuzných, a to z důvodu narození nejmladšího dítěte. Dotazovaný otec dítě do přípravné třídy vodil tak často, jak mu to dovolovaly pracovní povinnosti. Akcí pořádaných školou pro děti a rodiče se alespoň občas účastní všechny sledované rodiny.

„... využívali jsme možnost mluvit s paní učitelkou každý den...“

„...domluvili jsme se s paní učitelkou včas, k žádnému neřešenému problému nikdy nedošlo...“

„... školních akcí se účastníme, máme je velmi rádi celá rodina...“

Matky i otec všech dětí měli přehled o činnostech v přípravné třídě. Kladně hodnotili to, že děti nosily domů výkresy a výrobky, se svými dětmi si vyprávěli o tom, co v přípravné třídě dělají, znali jménem jejich kamarády. Většinou četli i týdenní plány činností umístěné v šatně dětí.

„... přehled o činnostech jsme měli díky plánu, který visel v šatně...“

„... se sourozenci s doma hrál na přípravku...“

„... nosil domů obrázky a výrobky a vyprávěl, o čem se učí...“

Mezi hlavní očekávání od přípravné třídy matky i otec zařadili intenzivní přípravu na školní vzdělávání, seznámení s ostatními dětmi, individuální přístup k dítěti díky malému počtu žáků v přípravné třídě. Malý počet žáků ostatně vyhodnotili jako největší přednost přípravné třídy, na rozdíl od mateřské školy.

„... očekávala jsem hlavně přípravu na první třídu a té bylo dostatek...“

„... skamarádil se s dětmi a naučil se věci důležité pro školu...“

„... paní učitelka se mohla věnovat každému zvlášť, protože v přípravné třídě je malý počet dětí...“

Všechny matky i otec vyzdvihli význam přípravné třídy pro nástup do základní školy, zejména u dětí, které nenavštěvovaly žádné předškolní zařízení.

„... Helenka nechodila do mateřské školy, a proto se v jejím případě přípravná třída rozhodně osvědčila...“

„... chodil do přípravné třídy rád, a to se určitě odrazilo v jeho přípravě na školu...“

„byl na školu připraven a rychle si tam zvykl...“

5.5.4 Rozhovor s třídní učitelkou

Rozhovor s třídní učitelkou sledovaných dětí byl polostrukturovaný, bylo položeno sedm stejných otázek, odpovědi byly se svolením učitelky písemně zaznamenávány.

Spolupráce s rodinou je ve čtyřech případech na velmi dobré úrovni. Rodiče chodí na třídní schůzky, komunikují s učitelkou, mají zájem o informace o prospěchu a pokroku svých dětí. V případě nepřítomnosti dětí včas omlouvají a chodí pro úkoly, aby dítě nezameškalo výuku. Pouze v jednom případě je spolupráce s rodinou velice slabá, vážné komunikace, matka nemá zájem o informace o prospěchu dítěte.

„...mám možnost kdykoli mluvit s matkou, děti každý den vodí...“

„...má zájem o prospěch dětí, chodí pravidelně na třídní schůzky...“

„...spolupráce je bohužel velmi slabá...“

Domácí příprava probíhá v rodinách čtyř sledovaných dětí. S dětmi se připravují jak rodiče, tak starší sourozenci nebo prarodiče. Děti mají v pořádku pomůcky, nosí úkoly, pokud je potřeba, navštěvují odborná pracoviště (logopedická ambulance). V jednom případě domácí příprava neprobíhá, dítě nemá v pořádku pomůcky, velkým problémem jsou finance na pracovní sešity, případně na třídní a školní akce.

„... maminka se dětem věnuje a na rozvoji dětí je to znát...“

„... pomáhá hlavně starší sestra a prarodiče...“

„... funguje dobře, maminka se snaží, aby děti byly v pořádku...“

Kontakty s novými dětmi v první třídě všechny sledované děti navázaly bez problémů. Některá přátelství přetrvala z přípravné třídy. Ve třech případech jsou děti mezi novými spolužáky velmi oblíbené, přátelské, spolupracují s ostatními, přátelství udržují jak s dětmi z přípravné třídy, tak s novými spolužáky. Ve dvou případech

přetrvává u dětí sociální nezralost, kontakty sice naváží, chtějí se přátelit, v některých situacích však reagují neadekvátně až agresivně, vzniklé situace musí řešit dospělý.

„... je společenský, neodmítne pomoc ostatním...“

„... občas někoho uhodí, ostatní si to nenechají líbit a konflikt je na světě...“

„... mezi dětmi je oblíbená...“

„... ubližuje a děti ho pak nechtějí a vyloučí ho ze hry...“

Novému režimu v přípravné třídě se přizpůsobily všechny sledované děti bez větších potíží. Ve čtyřech případech děti v hodině pracují, tempu třídy stačí, někdy u nich na konci dopoledne nastupuje únava, která způsobí horší soustředění a děti si potřebují odpočinout. Jedno z dětí má s udržením pozornosti větší problémy, často vykřikuje nebo vybíhá z lavice.

„... dopoledne je pro něj dlouhé, je brzy unavený...“

„... nejlépe pracuje první dvě hodiny...“

„... občas odmítne pracovat, potřebuje si odpočinout...“

„... nemá problémy, vydrží pracovat celé dopoledne...“

U tří sledovaných dětí probíhá výuka zcela v souladu s tempem celé třídy. Domácí příprava a spolupráce s rodiči se pozitivně odráží na výsledcích dětí. U jednoho z dětí dochází k pokrokům pomaleji, vzhledem k logopedické vadě má problémy se čtením. I zde díky spolupráci s rodinou dochází ke zlepšení. Pouze v jednom případě výuka vážne, domácí příprava ani komunikace s rodinou nefunguje, problémy jsou natolik závažné, že dítě bude opakovat první ročník.

„... psaní a čtení pro něj představuje zátěž, vzhledem k logopedické vadě, pokroky však dělá...“

„... díky domácí přípravě vše zvládá, nemá problémy...“

„... dělá pokroky, i když pomaleji...“

„... výuka čtení i psaní vážne, vzhledem k nulové domácí přípravě...“

Ve třech sledovaných případech nenastaly během prvního školního roku žádné problémy ani s výukou, ani s chováním. Děti jsou aktivní, uznávají autoritu učitele, funguje dialog s rodiči. V jednom případě dochází občas ke konfliktu s dětmi, který je vyřešen na místě za pomoci dospělého. Jedno z dětí má větší problémy s chováním, snadno se dostává do vlivu starších dětí a nechá se strhnout k nesprávnému chování.

„... je aktivní, snaží se...“

„... nastal bohužel závažný problém v chování, který se řešil jako šikana...“

„... žádné výrazné potíže nemá...“

Pobyt v přípravné třídě pozitivně zapůsobil na všech pět sledovaných dětí a pomohl jim částečně zmírnit handicap absence předchozího předškolního vzdělávání (ve čtyřech případech) a přítomnosti logopedické vady (v jednom případě). Děti byly připraveny na zahájení školní docházky, jejich všeobecné znalosti odpovídaly věku. Byly zvyklé na spolupráci a měly mez sebou lepší vztahy než děti z velkého kolektivu mateřské školy. U dvou dětí byl však, dle mínění třídní učitelky, jeden rok na předškolní přípravu příliš krátká doba.

„... jsou zvyklé na pomoc druhému, mají empatický přístup...“

„... podnětné prostředí přípravné třídy umožnilo připravit se na vstup do školy...“

„... jeden rok byl jako předškolní příprava příliš krátký...“

„... přípravná třída má obecně přínos pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí...“

5.5.5 Interpretace výsledků

Z provedeného výzkumného šetření se podařilo získat údaje potřebné pro ověření hypotéz.

Hypotéza č. 1: Zařazení dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí do přípravné třídy zvyšuje školní úspěšnost při zahájení školní docházky.

Hypotéza byla potvrzena.

Pro všechny sledované děti byl pobyt v přípravné třídě velkým přínosem. Během roku udělaly pokrok v oblasti rozumových schopností, grafomotoriky i sebeobsluhy. Čtyři děti neměly problém se zařazením do hlavního vzdělávacího proudu. Tempu třídy stačily, pokroky v učivu, i když pomaleji, děti dělaly. V oblasti čtení a psaní se problémy vyskytly v případě dítěte s logopedickou vadou. Oblast matematiky zvládly všechny děti bez potíží.

Pouze v jednom sledovaném případě nastaly problémy jak s výukou, tak v chování. Zde však zapůsobily další faktory, které se podílely na neúspěchu při zahájení školní docházky, a to častá absence při pobytu v přípravné třídě a naprostý nezájem ze strany rodičů.

Hypotéza č. 2: Spolupráce rodičů se školou zlepší výsledky ve výchovně vzdělávacím procesu dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Hypotéza byla potvrzena.

Rodiče mají nezastupitelnou roli ve výchově dítěte. Proto je důležité povzbuzovat rodiče ke spolupráci se školou a podporovat kladný vztah ke škole zejména u rodin ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, které mají ke vzdělání neutrální až záporný vztah.

Domácí příprava a spolupráce rodiny a školy se pozitivně odráží na školních výsledcích dětí.

Ve čtyřech sledovaných případech probíhá spolupráce s rodinou na dobré úrovni. Rodiče jsou zvyklí na osobní kontakt s učitelkou jak v přípravné třídě, tak s učitelkou první třídy. Mají přehled o činnostech dětí ve škole, podle potřeby děti včas omlouvají, děti mají v pořádku školní pomůcky. Případné problémy jsou řešeny včas. Ve dvou rodinách dětem při domácí přípravě vypomáhají starší sourozenci nebo prarodiče, což vede rovněž k lepším výsledkům dítěte v první třídě.

Rodiče se účastní jak formálních třídních schůzek, tak i neformálních školních nebo třídních akcí, které působí na utváření kladných vztahů ke škole.

V jednom sledovaném případě spolupráce s rodinou vážne, chybí osobní kontakty i zájem o školní prospěch dítěte ze strany rodičů.

Hypotéza č. 3: Děti z přípravné třídy mají problém se zařazením do velkého kolektivu v 1. třídě.

Hypotéza nebyla potvrzena.

Dle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 47 Přípravné třídy základní školy dochází do přípravné třídy 7 – 15 žáků. Malý počet dětí umožňuje učitelům věnovat se individuálně každému dítěti. Tato skutečnost je velkým přínosem pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, které mnohdy poprvé v životě vidí papír a pastelky právě v přípravné třídě.

Stejně tak v přípravné třídě dochází u těchto dětí poprvé ke styku s vrstevníky a je na učitelích, aby dětem pomohli s navazováním a udržováním nových kontaktů. Učitel vede děti ke vzájemné spolupráci, k toleranci. Děti se učí pomáhat druhému.

V malém kolektivu přípravné třídy má učitel výhodu v tom, že má lepší přehled o vztazích mezi dětmi ve třídě, v případě potřeby, nebo hrozícího konfliktu může zasáhnout.

Žádné ze sledovaných dětí nemělo problémy s navázáním kontaktu s vrstevníky v první třídě základní školy. Ve třech případech děti navázaly dlouhodobá přátelství již v přípravné třídě. Jsou společenské, mezi dětmi oblíbené, ve větším kolektivu první třídy nemají problémy. V jednom případě dítě naváže kontakt bez problémů, chce být aktivní při hře nebo při spolupráci s dětmi, často však zareaguje neadekvátně nebo dokonce konflikt vyvolá samo. Takto se však chovalo i v přípravné třídě, vstupem do základní školy se jeho chování nijak podstatně nezměnilo. Pouze v jednom případě se začlenění do kolektivu nedaří. Chlapec má agresivní chování, ve kterém je navíc podporován staršími spolužáky. Často je při konfliktu s ostatními dětmi zapotřebí intervence dospělého.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo posouzení významu a přínosu přípravné třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Teoretická část vychází především ze studia odborné literatury. První kapitola objasňuje vliv prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, na jeho socializaci a definuje pojem sociokulturně znevýhodněného prostředí. Kapitola Předškolní dítě vymezuje pojmy školní zralost a školní připravenost. Prezentuje různé formy předškolního vzdělávání.

Třetí a čtvrtá kapitola je zaměřena na podání konkrétních informací o přípravné třídě. Přípravná třída je určena primárně pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Často to bývá první instituce s jasně danými pravidly, se kterými se v životě setkají. K plnění výchovných a vzdělávacích cílů jsou využívány tradiční i netradiční formy výuky. Děti si přirozeným způsobem a hravou formou zvykají na prostředí školy. Během roku v přípravné třídě zvládne většina dětí udělat velký pokrok, který pro ně znamená snazší přechod do první třídy základní školy. Zlepší se jeho pozice na začátku povinného vzdělávání, zvýší se jeho sebevědomí.

Z výzkumného šetření, které bylo zaměřeno kvalitativně, bylo zjištěno, že přípravná třída pomáhá v adaptaci na školní prostředí a usnadňuje přechod dětí do první třídy základní školy. Z interpretace výsledků je zřejmé, že zařazení dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí zvyšuje jeho úspěšnost při zahájení školní docházky a že spolupráce s rodiči jako partnery rovněž pozitivně ovlivňuje start v první třídě a zlepšuje výsledky vzdělávání a výchovy těchto dětí. Rodiče shodně kladně hodnotili pobyt jejich dítěte v přípravné třídě, označili ho jako přínosný, což lze považovat za pozitivní skutečnost v prostředí, kde vzdělání není hlavní prioritou.

Diplomová práce je určena pro pedagogy, kteří se chtějí blíže seznámit s problematikou přípravných tříd v České republice a s jejich přínosem pro budoucí školáky, kteří pocházejí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEČVÁŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-2569-4.

EBBERT, B. *100 věcí, které by měl znát předškolák*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-03545-7.

BITTNEROVÁ, D. *Vzdělávací potřeby sociokulturně znevýhodněných*. Praha: ERMAT s.r.o., 2009. ISBN 978-87178-06-5.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-3715-185-0.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

HRADCOVÁ, D. *Mezinárodní program předškolní výchovy*. Praha: Open Society Fund, 1995.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. Praha: D+H, 2007. ISBN 978-80-903869-3-8

KOMENSKÝ, J.A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. ISBN 14-119-75.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

KOVALIKOVÁ, S. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž Spirála, 1995. ISBN 901873 - 1-5.

KVĚTOŇOVÁ – ŠVECOVÁ, L. *Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-063-8.

MÁCHOVÁ, N. *Předškolní kluby pro děti ze sociálně vyloučených lokalit*. Základní škola Pařížská, Kladno. Registrační číslo GP: CZ.1.07/1.2.05/03.0019.

- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-320-X.
- MATĚJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-262-0000-0.
- MONKS, F. J. *Nadané dítě*. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0445-5.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- PŘIKRYLOVÁ, G. a M. *Barevné kamínky*. Kroměříž, 2003.
- PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-157-7.
- SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.
- SVOBODOVÁ, E. a kol. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- ŠRÁMKOVÁ, M. *Rukověť rodiče malého školáka*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01491-2.
- UZLOVÁ, I. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním*. Praha: Portál s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologické podmínky zdravotně, sociálně a sociokulturně znevýhodněných lidí*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-184-8.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2000. ISBN 80-7083-369-6.
- VERECKÁ, N. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy*. Praha: Nakladatelství LN, 2002. ISBN 80-7106-474-2.

Seznam použitých legislativních dokumentů

Zákony V/2011 sborník úplných znění zákonů pro státní správu, veřejnou správu a školství k 1.1.2011. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2011. ISSN 1802-8306.

Seznam použitých internetových zdrojů

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

Koncepce včasné péče [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/koncepce-vcasne-pecce-o-deti-ze-sociokulturne-znevychodnujiciho-prostredi>.

Školní vzdělávací program Základní škola a Mateřská škola Klobuky [online]. [cit. 2013-01-14]. Dostupné z: <http://www.zsklobuky.cz/pripravna-trida/>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor s rodiči.....	I
Příloha B - Rozhovor s rodiči	II

PŘÍLOHY

Příloha A – Rozhovor s rodiči

1. Navštěvovalo Vaše dítě před přípravnou třídou nějaké jiné předškolní zařízení?
2. Kdy, kde a jak jste se dozvěděli o přípravné třídě?
3. Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí přihlásit dítě do přípravné třídy?
4. Vodili jste své dítě do přípravné třídy každý den, měli jste možnost mluvit s učitelkou kdykoli bylo potřeba, účastnili jste se akcí pořádaných školou?
5. Vyprávěli jste si se svým dítětem o tom, co v přípravné třídě dělá, co se mu líbí, jaké má kamarády, co dělá nerado?
6. Věděli jste, co je náplní činnosti v přípravné třídě?
7. Splnila se očekávání, která jste od přípravné třídy měli?
8. Myslíte si, že předškolní příprava v přípravné třídě má význam při nástupu do první třídy?

Příloha B – Rozhovor s třídní učitelkou

1. Jak spolupracuje rodina se školou (třídní schůzky, konzultace s učitelkou, účast na třídních a školních akcích)?
2. Jaká je domácí příprava?
3. Kamarádí spíše s dětmi, které znal z přípravné třídy? Jak navázal kontakt s „novými“ dětmi v 1. třídě? Jak se sžil s kolektivem v 1. třídě?
4. Jak si zvykl na režim v 1. třídě?
5. Čtení, psaní, matematika?
6. Nastal během školního roku nějaký vážnější problém týkající se výuky nebo chování?
7. V čem vidíte přínos přípravné třídy?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Dagmar Machálková

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: Kombinované

Název práce: Přípravná třída a jejich význam pro budoucí školáky

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 63

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 27

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Renata Kreuzová